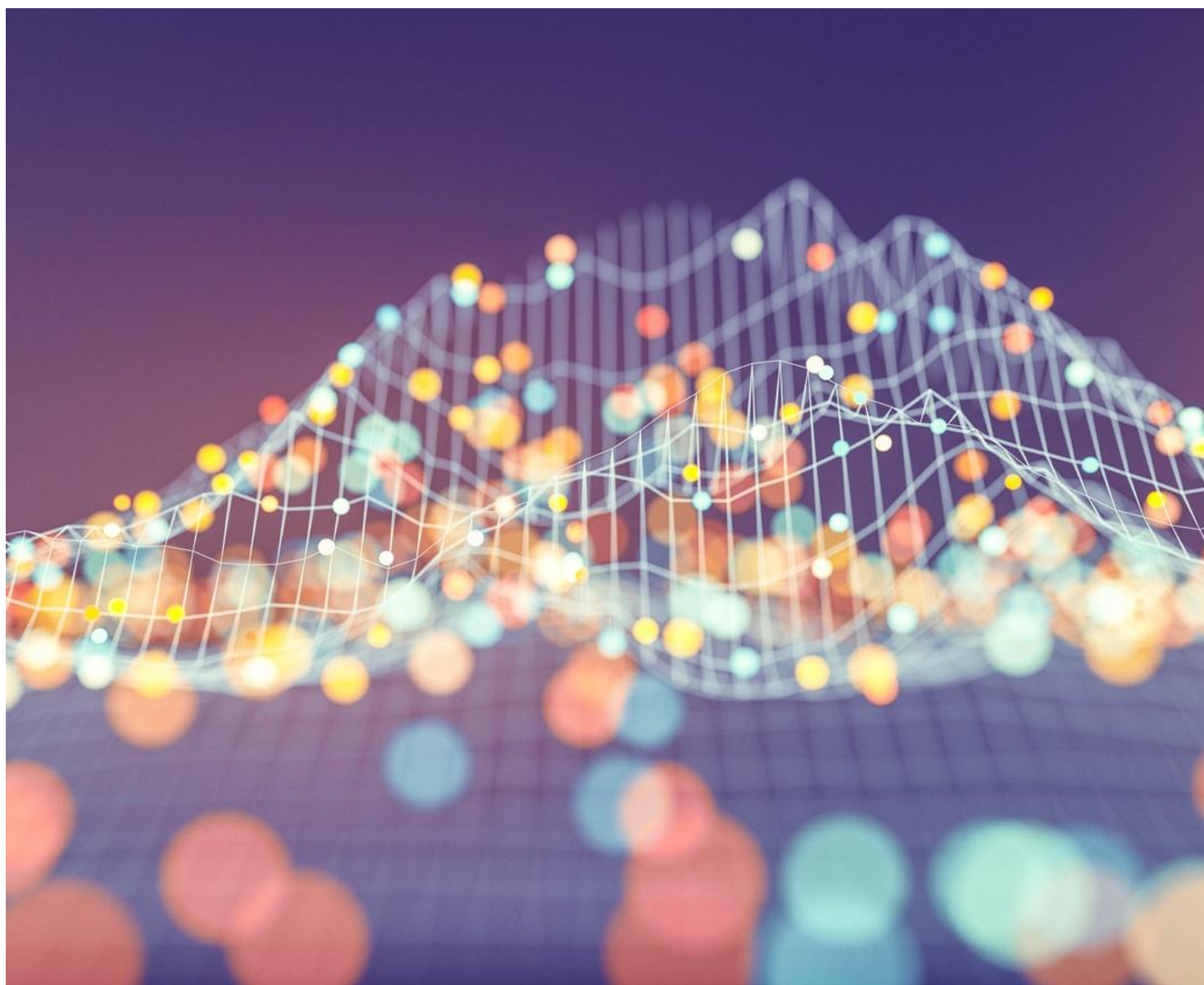

RAPPORT

MIDTVEISEVALUERING AV NASJONAL GEODATASTRATEGI

MENON-PUBLIKASJON NR. 109/2022

Av Kaja Høiseth-Gilje, Sebastian Winther-Larsen, Glenn Widenhofer, Embla Skurtveit og Sveinung Fjose

Forord

På oppdrag for Kommunal- og distriktsdepartementet (KDD) har Menon Economics gjennomført en midtveiseevaluering av nasjonal geodatastrategi. Formålet med denne midtveiseevalueringen har vært følgende:

- Utarbeide et kunnskapsgrunnlag for KDD som svarer på hvordan geodatastrategien har fungert, sett opp mot utviklingen på viktige områder siden 2018, da strategien trådte i kraft
- Utarbeide anbefalinger for å gi råd om hvordan KDD, underliggende etater og tiltakseiere kan prioritere rundt tiltak og videre oppfølging av strategien i den resterende strategiperioden.

Evalueringen har vært ledet av Kaja Høiseth-Gilje, med Glenn Widenhofer, Sebastian Gregorius Winther-Larsen og Embla Skurtveit som prosjektmedarbeidere. Sveinung Fjose har vært kvalitetssikrer. Kristoffer Midttømme og Caroline Wang Gierløff har kommet med ekspertvurderinger innen deres respektive fagfelt.

Menon Economics er et forskningsbasert analyse- og rådgivningsselskap i skjæringspunktet mellom samfunnsøkonomi, offentlig virksomhetsutvikling og -strategi, samt næringspolitikk. Vi tilbyr analyse- og rådgivningstjenester til bedrifter, organisasjoner, kommuner, fylker og departementer.

Vi takker Kommunal- og distriktsdepartementet for et spennende oppdrag. Vi takker også alle som har besvart spørreundersøkelsene våre og intervjuobjekter for gode innspill underveis i prosessen.

Oktober 2022

Kaja Høiseth-Gilje
Prosjektleder
Menon Economics

Innhold

SAMMENDRAG	4
1 OPPDRAGS- OG PROBLEMSTILLINGSBESKRIVELSE	8
1.1 Om geodatastrategien og tilhørende handlingsplan	8
1.2 Bakgrunnen for nasjonal geodatastrategi	10
1.3 Aktør- og interessentbildet knyttet til geodatastrategien	12
1.3.1 Lag 1: Geodatastrategiens tiltakseiere	13
1.3.2 Lag 2: Rådgivende interessenter	13
1.3.3 Lag 3: Utøvende aktører	13
1.4 Metodisk tilnærming	14
2 STRATEGIEN OG DENS HOVEDMÅL I LYS AV SENTRALE UTVIKLINGSTREKK OG UTFORDRINGER	18
2.1 Sentrale utviklingstrekk og utfordringer	18
2.2 Geodatastrategiens hovedmål og deres relevans	20
3 KJENNSKAP TIL OG FORANKRING AV GEODATASTRATEGIEN	23
3.1 Kjennskap til nasjonal geodatastrategi	23
3.2 Forankring av nasjonal geodatastrategi	23
3.2.1 Forankring av nasjonal geodatastrategi hos handlingsplanens tiltakseiere	24
3.2.2 Forankring av nasjonal geodatastrategi hos kommuner og fylkeskommuner	25
3.2.3 Overordnet vurdering av forankring	26
4 SAMARBEID OG FELLES RETNING FOR GEODATA I OFFENTLIG OG PRIVAT SEKTOR	27
4.1 Felles retning som følge av geodatastrategien	27
4.2 Samarbeid i offentlig sektor om nasjonal geodatastrategi	28
4.3 Offentlig-privat samarbeid om nasjonal geodatastrategi	31
5 VIRKSOMHETENES ARBEID MED GEODATA FOR Å STØTTE OPP UNDER STRATEGIENS DEFINERTE SAMFUNNSUTFORDRINGER	33
5.1 Geodatastrategiens bidrag til å løse samfunnsutfordringer	33
5.2 Geodatastrategiens handlingsplan og dens bidrag til å løse sentrale utfordringer på geodataområdet	35
5.3 Tiltakseierne forutsetninger og rammebetingelser for å gjennomføre tiltak i handlingsplanen	37
5.4 Kommunal sektors arbeid med geodata	39
6 OVERORDNEDE VURDERINGER AV NASJONAL GEODATASTRATEGI	44
6.1 Forankring av nasjonal geodatastrategi	44
6.2 Prioritering av handlingsplanens tiltak	45
6.3 Finansiering	45
6.4 Foreløpige effekter av nasjonal geodatastrategi	46
6.4.1 Foreløpige effekter for statlig sektor	46
6.4.2 Foreløpige effekter for privat sektor	47
6.4.3 Foreløpige effekter for kommunal sektor	47
7 ANBEFALINGER	49
7.1 Anbefaling 1: Prioritering av tiltak	49
7.2 Anbefaling 2: Forankring av geodatastrategien i relevante virksomheter	51
7.2.1 Håndtering av finansieringsutfordringer	52
7.3 Anbefaling 3: Utvikling av en datastrategi i neste strategiperiode	52
VEDLEGG	55
Vedlegg 1: Midtveisevurderingens evalueringsspørsmål	55

Vedlegg 2: Aktør- og interessentbildet knyttet til geodatastrategien	55
Lag 2: Rådgivende interessenter	55
Lag 3: Utøvende aktører	57

Sammendrag

Kommunal- og distriktsdepartementet (KDD) ved Planavdelingen har ansvaret for nasjonal geodatapolitikk. Dette innebærer blant annet forvaltningen av lov om infrastruktur for geografisk informasjon (geodataloven), forskrift om infrastruktur for geografisk informasjon (geodataforskriften) og strategisk oppfølging av nasjonal geodatastrategi på politisk nivå og med andre relevante departementer. På oppdrag for KDD har Menon Economics gjennomført en midtveisevaluering av nasjonal geodatastrategi. Formålet med midtveisevalueringen er at den skal være et kunnskapsgrunnlag for hvordan strategien har fungert på viktige områder siden 2018, da strategien trådte i kraft. I tillegg gir vi faglige råd knyttet til oppfølgingen av strategien frem mot 2025. Geodataområdet favner bredt og tverrsektorielt, og har en rekke bruksområder. I prosjektet opererer vi med tre primære aktørgrupper (tre «lag»), definert av hvor «tett på» geodatastrategien aktørene er. Dette er illustrert i figuren nedenfor.

Figur S-1: Nasjonal geodatastrategi: Aktør- og interessentbildet. Utarbeidet av Menon Economics

Aktører fra disse gruppene har bidratt inn i prosjektets informasjonsinnhenting gjennom spørreundersøkelser, intervjuer og øvrig dialog. Gjennom evalueringen har vi kommet frem til tre hovedvurderinger knyttet til forankring, prioritering og finansiering.

Geodatastrategien er godt forankret hos statlige fagavdelinger, men i begrenset grad hos ledelsen til tiltaksieierne (med unntak av Kartverket), og i mindre grad i privat, kommunal og fylkeskommunal sektor.

Det er vår vurdering at nasjonal geodatastrategi bare i begrenset grad er forankret, relativt til det som er ønskelig for å få gjennomslagskraft. Strategien er godt kjent hos statlige virksomheters fagpersoner innenfor geodataområdet, men er i mindre grad kjent hos ledelsen i de relevante organisasjonene. Det er vår vurdering at lav grad av forankring hos ledelsen fører til to hovedutfordringer for realisering av geodatastrategien:

- Det kan være vanskelig å få gjennomslag for og finansiering til relevante tiltak i egen virksomhet som kan bidra til å realisere strategien
- Det er vanskeligere for aktørene å samles om og se det helhetlige perspektivet for tiltak på geodataområdet

Strategien medførte ikke økte bevilgninger eller midler, men fordrer at offentlig og privat sektor engasjeres og jobber i den felles retningen som strategien skisserer. Manglende lederforankring kan føre til suboptimale

sammensetninger av tiltak som gjennomføres, heller enn en helhetlig planlegging. Forståelse for og forankring av strategien er også lavere hos privat og kommunal sektor, sammenlignet med de statlige etatene. Dette medfører at deres perspektiver ikke kobles på tidsnok og i tilstrekkelig grad i utforming av tiltak.

Geodatastrategien og tilhørende handlingsplan legger i liten grad til rette for prioritering av innsatsen på geodataområdet.

Geodatastrategiens handlingsplan fremstår i større grad som en oversikt over tiltak som det (vil) jobbes med enn som et verktøy for å prioritere innsats der det gir mest verdi. Fundamentale og retningsgivende tiltak knyttet til den geografiske infrastrukturen presenteres på lik linje med tiltak knyttet til sektorspesifikk tjenesteutvikling. Vår vurdering er at handlingsplanen gir en oversikt og forståelse av den tverrsektorielle aktiviteten som gjennomføres på geodatafeltet. Imidlertid mangler tiltaksplanen mekanismer for en aktiv og tydelig prioritering. Dette medfører at handlingsplanen i mindre grad mobiliserer til felles innsats om de større utfordringene på geodataområdet, for eksempel utvikling og vedlikehold av den geografiske infrastrukturen.

Finansiering av offentlige fellesløsninger innenfor geodataområdet er krevende med dagens finansieringsmodeller og rammebetingelser.

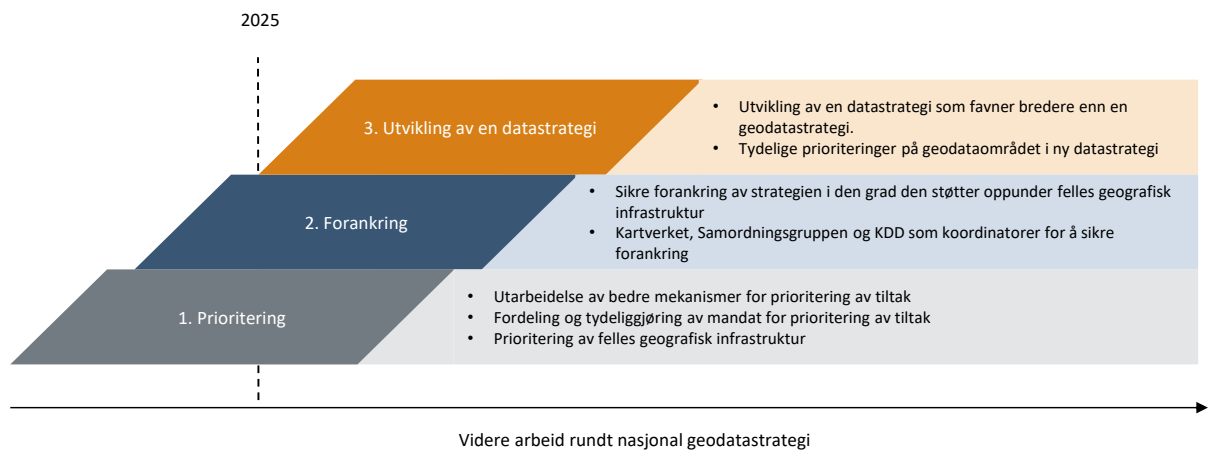
Geodatastrategien i seg selv medfører ikke finansiering av tiltak. Det er vår vurdering at det er utfordrende å gjennomføre og finansiere tverrsektorielle tiltak som går over lang tid. Samtidig ser vi et tydelig behov for å sikre vedlikehold og videreutvikling av den geografiske infrastrukturen. Det er vår vurdering at finansieringsutfordringene er sterkt knyttet til forankrings- og prioriteringsutfordringene omtalt over. Dersom det både blir en bedre ledelsesforankring hos tiltakseierne og en tydeligere prioritering av fellesløsninger og den geografiske infrastrukturen, bør det bli enklere å argumentere for at både finansiering og ressurser må settes av til dette arbeidet hos de ulike tiltakseierne (og på sikt hos andre aktører). Det er ikke gitt at forankring og prioritering i seg selv vil være tilstrekkelig for å sikre finansiering og forvaltning av den geografiske infrastrukturen på sikt. Vi vurderer imidlertid at tydeligere forankring og prioritering er det viktigste første steget. Vår vurdering er at omprioritering av ressurser hos tiltakseierne vil ha stor påvirkning på arbeidet med vedlikehold og videreutvikling av den geografiske infrastrukturen. Dette fordrer at andre tiltak nedprioriteres. Vi kan imidlertid ikke gå ut ifra at dette alene er tilstrekkelig for å sikre vedlikehold og utvikling av den geografiske infrastrukturen. Det kan følgelig finnes behov for ytterligere finansiering etter reallokering av ressurser. Dersom arbeid med prioritering og forankring i siste del av strategiperioden ikke er tilstrekkelig, anbefaler vi å jobbe videre med å utrede nye finansieringsmekanismer for finansiering av fellesløsninger innenfor geodataområdet.

Basert på disse vurderingene har vi utarbeidet anbefalinger frem til og etter nasjonal geodatastrategis strategiperiode. Vi har strukturert våre anbefalinger rundt tre hovedelementer knyttet til nasjonal geodatastrategis strategiperiode:

1. Prioritering frem til strategiperiodens slutt i 2025
2. Forankring av geodatastrategien
3. Utvikling av en datastrategi i neste strategiperiode

De tre elementene har hver sin hovedanbefaling, som er illustrert i figuren nedenfor:

Figur S-2: Våre anbefalinger for videre arbeid med nasjonal geodatastrategi

Anbefalingene knytter seg spesielt til rollene til KDD, Kartverket og Samordningsgruppen for geografisk informasjon. Vi ser at disse aktørene vil være viktige for videre utvikling av geodatafeltet, knyttet til både prioritering av de riktige tiltakene, forankring i et bredt aktør bilde, og bidra til et løft til en mer sammensatt og helhetlig dataforvaltning.

DEL 1: INNLEDNING, BAKGRUNN OG METODISK TILNÆRMING

1 Oppdrags- og problemstillingsbeskrivelse

Geografisk informasjon er informasjon om objekter, hendelser og forhold der posisjonen er en vesentlig del av informasjonen. Aktører i både offentlig og privat sektor skaper, forvalter og bruker geodata til ulike formål. Nasjonal geodatastrategi frem mot 2025 (geodatastrategien) ble lansert i 2018 med en visjon om at Norge skal være ledende i bruk av geografisk informasjon. Strategien er utgitt av Kommunal- og distriktsdepartementet (KDD – daværende Kommunal- og moderniseringsdepartementet). Strategidokumentet er et resultat av en omfattende prosess med involvering av aktører gjennom møter og en offentlig høring i regi av Kartverket, som har en sentral rolle som nasjonal geodatakoordinator. Strategien har en strategiperiode som varer ut 2025.

Boks 1-1: Definisjon av geodata. Kilde: Nasjonal Geodatastrategi, KDD

Geodata

Geodata, eller stedsdata, anvendes gjerne som et forkortet begrep for geografisk informasjon. Dette er stedfestet informasjon som brukes av en rekke ulike aktører og brukere til en mengde formål, slik som eksempelvis navigering på land og til sjøs, flom- og rassikring, bygg- og anleggsvirksomhet og nødetatens utrykning. Bruken av geografisk data er utstrakt på tvers av nesten samtlige sektorer og nivåer i samfunnet.

Utviklingen på visse områder har gått raskt siden 2018. Digitalisering, tilfang av nye volum og typer av data, samt økende krav til samordning av tjenester fra offentlig sektor har medført endringer i rammebetingelser for innsamling og forvaltning av geodata. Gitt strategiens varighet, dens viktighet og endringer i samfunnet og øvrige rammebetingelser, har det blitt vurdert av KDD som hensiktsmessig å gjennomføre en midtveisevaluering av strategien. Hensikten med evalueringen er todelt:

1. Midtveiseevalueringen skal være et kunnskapsgrunnlag som svarer på et sett av evalueringsspørsmål formulert av KDD.¹ Dette innebærer å svare på hvordan geodatastrategien har fungert, sett opp mot utviklingen på viktige områder siden 2018, da strategien trådte i kraft.
2. Midtveiseevalueringen skal gi råd om hvordan KDD, underliggende etater og tiltakseiere kan prioritere rundt tiltak og videre oppfølging av strategien i den resterende strategiperioden.

I rapportens del 2 gir vi en strukturert besvarelse og vurdering av evalueringsspørsmålene i oppdraget. I del 3 presenterer vi våre vurderinger og anbefalinger knyttet til videre prioritering og arbeid.

1.1 Om geodatastrategien og tilhørende handlingsplan

Nasjonal geodatastrategi «Alt skjer et sted» ble lansert av regjeringen i 2018 og har som mål å etablere Norge som en ledende aktør i bruken av geografisk informasjon frem mot 2025.² Strategien bygger på regjeringens hovedmål og -prioriteringer i IKT-politikken, herunder stortingsmeldingen «Digital agenda for Norge – IKT for en enklere hverdag og økt produktivitet»³, samt utkast fra Samordningsgruppen for geografisk informasjon og Nasjonalt geodataråd. Generelt sett henvender strategien seg både til brukere av geodata, sektormyndigheter

¹ Evalueringsspørsmålene for oppdraget er gjengitt i vedlegg 1.

² Geonorge. Nasjonal geodatastrategi og handlingsplan. Tilgjengelig [her](#).

³ KDD (2016). Meld. St. 27 (2015-2016) Digital agenda for Norge – IKT for en enklere hverdag og økt produktivitet. Tilgjengelig [her](#).

på ulike forvaltningsnivåer, og spesielt til Kartverket som nasjonal geodatakoordinator, en rolle som vil bli omtalt senere i rapporten.

Den tilhørende strategien er en handlingsplan som beskriver planlagte aktiviteter og tiltak som skal utføres de påfølgende årene. Denne er under kontinuerlig utvikling gjennom revidering av tiltak og gjennom forslag til nye tiltak.⁴ Aktører i offentlig sektor deler ansvaret for iverksetting av tiltakene beskrevet i handlingsplanen. Samordningsgruppen for geografisk informasjon, under ledelse av Kartverket, har ansvar for koordinering av arbeidet med geodatastrategiens handlingsplan.

Tiltakene i geodatastrategien favner bredt og drives av virksomheter fra de mest relevante sektorene. Tiltakene har ulikt omfang og kjennetegn, og skal bidra til blant annet økt kunnskapsgrunnlag for geodata, ny teknologi og nye fellesløsninger, bedret samarbeid mellom offentlig og privat sektor og forbruker, samt bedre rammebetingelser knyttet til geodata. I tillegg beskrives et tiltak enten som sektorovergripende fellestiltak eller sektorvise tiltak.⁵ Handlingsplanen med tilhørende tiltak ligger offentlig tilgjengelig hos Geonorge. Hvert tiltak har en beskrivelse av tiltaket, ansvarlig og medvirkende virksomheter, varighet og status på tiltaket. Fordeling av tiltak per tiltakseier er gjengitt i figuren nedenfor:

Figur 1-1: Fordeling av tiltak i geodatastrategiens handlingsplan på tiltakseiere, per september 2022. Kilde: Geonorge

I tillegg til løpende oppdatering av handlingsplanen utarbeides det årsrapporter for handlingsplanen som beskriver arbeidet med tiltakene, overordnet utvikling og detaljer om enkelttiltak.

⁴ Geonorge. Nasjonal geodatastrategi og handlingsplan. Tilgjengelig [her](#).

⁵ På Geonorge sine nettsider omtales også tiltak av typen «ramme». Disse tolkes som tiltak som bidrar til bedre rammebetingelser på tvers av sektorer, og defineres da som tversgående i Figur 1-1.

1.2 Bakgrunnen for nasjonal geodatastrategi

Nasjonal geodatastrategi ble utarbeidet for å sette en klar retning for arbeidet med geografisk informasjon. Imidlertid har arbeidet med geodata vært en viktig del av offentlig forvaltning lenge før strategiens lansering. Utgangspunktet for strategiarbeidet var Norge digitalt-samarbeidet, samt en forankring i Stortingsmelding nr. 30 (2002-2003) *Norge digitalt* og Stortingsmelding nr. 27 (2015-2016) *Digital Agenda for Norge – IKT for enklere hverdag og økt produktivitet*. Det har også oppstått behov for å samordne måten geografisk informasjon omtales, behandles og brukes på tvers av landegrensler. Dette har ført til blant annet utformingen av EUs INSPIRE-direktiv.⁶ I figuren nedenfor illustrerer vi hvordan nasjonal geodatastrategi har fremkommet med utgangspunkt i arbeidet i Norge digitalt, INSPIRE-direktivet, samt norsk lovgivning. Vi beskriver i det følgende mer av konteksten og bakgrunnen for nasjonal geodatastrategi.

Figur 1-2: Nasjonal geodatastrategi satt i kontekst. Utarbeidet av Menon Economics

Direktivet har som mål å etablere en felles geodatastruktur for EUs medlemmer og andre tilknyttede land som Norge. Direktivet krever at partene oppretter og driver elektroniske tjenester for søking, visning, nedlasting, omforming og aktivering av geodata. INSPIRE er delt inn i 34 tema, i tre grupper med ulike krav og frister for ferdigstillelse. Disse er fremstilt i Tabell 1-1.

Tabell 1-1: Datasett spesifisert i INSPIRE-direktivet⁷

Vedlegg 1	Vedlegg 2	Vedlegg 3
Adresser	Høyde	Anlegg for landbruk og havbruk
Administrative enheter	Geologi	Rapporteringsenheter og områder
Eiendomsteiger	Arealdekke	med særlig forvaltning eller
Koordinatbasert referansesystem	Ortofoto	restriksjoner
Geografiske rutenettssystemer		Atmosfæriske forhold
Stedsnavn		Biogeografiske områder
Hydrografi		Bygninger
Vernede områder		Energiresurser
Transportnett		Anlegg for miljøovervåking
		Habitater og biotoper
		Menneskers helse og sikkerhet
		Arealbruk
		Meteorologiske geografiske forhold
		Mineralressurser

⁶ INSPIRE: Infrastructure for Spatial Information in the European Community. Les mer [her](#).

⁷ Dataene omtales gjerne som vedleggsdata, ettersom dataene er spesifisert i vedlegg (annex) til direktivet.

		Områder med naturbetingede farer Oseanografiske geografiske forhold Befolkningsfordeling og demografi Produksjons- og industrianlegg Havområder Jordarter Artsfordeling Statistiske enheter Forsyningsindustri («utilities») og administrative enheter
--	--	--

INSPIRE-direktivet ble formelt vedtatt som bindende rettsakt i EU 14. mars 2007. Målet for direktivet er å opprette en felles geografisk infrastruktur for Europa. EØS-komiteen besluttet å ta inn direktivet i EØS-avtalen, og Miljøverndepartementet la frem forslag for Stortinget om at Norge gjennomfører direktivet basert på en ny lov om infrastruktur for geografisk informasjon. Geodataloven trådte i kraft 3. september 2010. Ved disse handlingene forpliktet Norge seg til det samme som resten av EU-landene – å opprette og drive sammenkoblede internettjenester for kontinuerlig tilgang til geodata gjennom søketjenester, visningstjenester, nedlastings-tjenester, omformingstjenester og aktiveringstjenester.

Geodatalovens formål er å sikre «god og effektiv tilgang til offentlig geografisk informasjon» for offentlige og private formål. Loven fastsetter videre oppgavene til en nasjonal geodatakoordinator, at geodatatjenester skal være gratis tilgjengelige for allmennheten, samt prinsipper for deling, harmonisering og samvirkning. En presisering av geodataloven oppstod ved ikrafttredelsen av Forskrift om infrastruktur for geografisk informasjon (geodataforskriften) 8. august 2012. Vedleggsdataene fra INSPIRE er i geodataforskriften kopiert direkte, med tilhørende frister for ferdigstilling. Videre gjøres Kartverket til nasjonal geodatakoordinator, det opprettes en nasjonal geodataportal, det legges føringer på begrensninger i tilgangen til geodata, og det presiseres generelle prinsipper for hvordan deling av geodata skal skje på nasjonalt og internasjonalt nivå.

Boks 1-2: Relevante definisjoner fra geodataforskriften

Definisjoner fra Geodataforskriften

geodata: data i elektronisk form med direkte eller indirekte referanse til et bestemt sted eller geografisk område

geodatasett: identifiserbar samling av geodata

geodatatjeneste: operasjoner som kan utføres ved å opprette en forbindelse ved hjelp av et dataprogram, på geodata i geodatasett eller på tilknyttede metadata

geografisk objekt: abstrakt representasjon av et virkelig fenomen knyttet til et bestemt sted eller geografisk område

infrastruktur for geografisk informasjon: fundament for tilgang til og anvendelse av geodata

metadata: informasjon som beskriver geodatasett og geodatatjenester, og som gjør det mulig å finne fram til, liste opp og bruke geodata

1. november 2018 ble den nasjonale geodatastrategien «Alt skjer et sted» publisert. Denne strategien ble ved publisering fremstilt som et sentralt dokument for å forstå hvorfor «vi er avhengig av geografisk informasjon i vår digitale tid»⁸. Strategien var en oppfølging av stortingsmeldingen «Digital agenda for Norge – IKT for en enklere hverdag og økt produktivitet».⁹

Hvert år siden lanseringen av geodatastrategien har det blitt publisert en oppdatert utgave av en handlingsplan, som en forlengelse av geodatastrategien. Den siste utgaven ble tilgjengeliggjort i en mer dynamisk form, på samme nettsider som den nasjonale geodataportalen: <https://tiltaksplan.geonorge.no>. Handlingsplanen er under stadig utvikling og det er forventet at ulike sektorer utvikler tiltak som er med på å realisere visjonen og målene fra geodatastrategien. Etater, kommuner og andre organisasjoner kan foreslå og beskrive tiltak som ønskes inn i handlingsplanen. I tillegg utarbeider Kartverket en årsrapport for handlingsplanen.

1.3 Aktør- og interessentbildet knyttet til geodatastrategien

Geodata forvaltes av, tas i bruk av, og påvirker en rekke aktører og interessenter på ulike måter. Geodatastrategien er derfor relevant for mange aktører, også de som har et begrenset forhold til og bevissthet rundt strategien. Som vi diskuterer i metodekapitlet, påvirker dette muligheten til å innhente informasjon fra interessentene. I prosjektet opererer vi derfor med tre primære aktørgrupper (delt inn i tre lag), definert av hvor «tett på» geodatastrategien aktørene er. Dette er illustrert i figuren nedenfor:

⁸ Regjeringen Solberg (2018). Pressemelding: Norge skal være ledende i bruk av geodata. Tilgjengelig [her](#).

⁹ KDD (2016). Meld. St. 27 (2015-2016) Digital agenda for Norge – IKT for en enklere hverdag og økt produktivitet. Tilgjengelig [her](#).

Figur 1-3: Nasjonal geodatastrategi: Aktør- og interessentbildet. Utarbeidet av Menon Economics

1.3.1 Lag 1: Geodatastrategiens tiltakseiere

En tiltakseier er en virksomhet som har hovedansvaret for et eller flere tiltak i handlingsplanen. Denne gruppen består av 16 virksomheter, og er i hovedsak offentlige virksomheter, direktorater og fagorganer. Kartverket eier flest tiltak, i tillegg til å ha en organisatorisk koordinatrorolle¹⁰. Kartverket er også ansvarlig for en årlig revisjonsprosess av handlingsplanen, hvor berørte aktører blir invitert til å fremme forslag til tiltak for å øke bruken av geodata.¹¹

Totalt sett er omtrent 20 etater og organisasjoner involvert i ulike aktiviteter forbundet med tiltakene¹². Disse er tilknyttet 8 ulike departementer. Kommunal- og distriktsdepartementet er et av disse, og har ansvar for oppfølging av nasjonal geodatastrategi¹³.

1.3.2 Lag 2: Rådgivende interessenter

Den andre aktørgruppen har vi kalt de rådgivende interessentene. Dette er aktører som har et forhold til strategien, men ikke er eiere av et tiltak eller nødvendigvis forankrer strategien i virksomhetens daglige oppgaver. Gjennom ulike aktiviteter kan disse aktørene likevel ha en innvirkning på strategien. Vi definerer Nasjonalt geodataråd, Geovekst, Norge digitalt, Samordningsgruppen for geografisk informasjon, samt interesseorganisasjonene Geomatikkbedriftene, Geoforum og IKT Norge som aktører i denne gruppen. En nærmere beskrivelse av de ulike aktørene er gitt i vedlegg 2.

1.3.3 Lag 3: Utøvende aktører

Gruppen med utøvende aktører omfatter aktører som benytter seg av geodata, men som ikke nødvendigvis har et forhold til geodatastrategien. Slike aktører kan komme fra både offentlig og privat sektor. Aktørene som utgjør offentlig sektor er kommuner og fylkeskommuner. Aktørene i privat sektor har ulike aktiviteter som sin

¹⁰ Geonorge. Geografisk infrastruktur. Tilgjengelig [her](#).

¹¹ Kartverket. (2021). Handlingsplanen til nasjonal geodatastrategi 2019-2025: Utgave 2021 – beskrivelse av tiltak og aktiviteter. Tilgjengelig [her](#).

¹² Samordningsgruppen for geografisk informasjon. (2022). Handlingsplan nasjonal geodatastrategi – Årsrapport 2021. Tilgjengelig [her](#).

¹³ Kartverket. (2021). Handlingsplanen til nasjonal geodatastrategi 2019-2025: Utgave 2021 – beskrivelse av tiltak og aktiviteter. Tilgjengelig [her](#).

kjerneaktivitet, men de benytter geodata i den verdiskapende aktiviteten. En utfyllende beskrivelse av aktørene er gitt i vedlegg 2.

1.4 Metodisk tilnærming

Innsamlingen av data har blitt foretatt gjennom dokumentstudier, eksplorative intervjuer, spørreundersøkelser og dybdeintervjuer. For å få en bedre forståelse av aktør- og interessentbildet rundt geodatastrategien utførte vi eksplorative intervjuer med lederen av Nasjonalt geodataråd, representanter fra Kartverket og ledelsen i Geomatikkbedriftene. Formålet var å innhente innspill til den videre informasjonsinnhenting om hvilke informanter som ble ansett som relevante og i hvilken form informasjonsinnhenting burde bli foretatt.

Deretter utformet vi en spørreundersøkelse som ble sendt til aktuelle informanter, herunder tiltakseierne, de rådgivende interessentene, medlemmene i Geomatikkbedriftene, og kommuner og fylkeskommuner. Spørsmålne i spørreundersøkelsen ble tilpasset de ulike gruppene. Formålet med spørreundersøkelsen har vært å danne en bred forståelse av interessentenes vurderinger rundt våre evalueringsspørsmål.

På grunnlag av resultatene fra spørreundersøkelsen har vi formulert hypoteser, som vi deretter testet i dybdeintervjuene. Informantene ble valgt ut fra de ulike lagene av aktører og interessenter.

I evalueringen har vi lagt vekt på metodetriangulering. Dette innebærer at vi har testet validiteten i datakildene ved å se funn fra en kilde opp mot funn i andre kilder. Rent konkret innebærer dette at funn fra spørreundersøkelsene og datagrunnlaget testes i intervjuer for å forsøke å verifisere og nyansere funnene. De ulike datakildene og metodene som er benyttet i rapporten er oppsummert mer detaljert i figuren under. Metodikken og informanter er oppsummert i Tabell 1-2.

Tabell 1-2: Oppsummering av evalueringens metodiske tilnærming

	<p>Dokumentstudier</p> <p>Vi har systematisk gjennomgått tilgjengelig skriftlig informasjon som er relevant. Dette inkluderer dokumentasjon rundt geodatastrategien, informasjon om relevante fora og aktører, offentlig forvaltning, samt tidligere rapporter.</p> <p>Dokumentstudiens hensikt har vært å skape en helhetlig oversikt knyttet til nasjonal geodatastrategi. De har bidratt til å danne et kunnskapsgrunnlag for utarbeidelsen av intervjuguider og spørreundersøkelsene.</p>
	<p>Spørreundersøkelser</p> <p>Vi har sendt ut fire spørreundersøkelser i forbindelse med denne evalueringen. Svarprosenten i undersøkelsene er som følger:</p> <ul style="list-style-type: none">• Tiltakseiere (Lag 1) – 100 prosent (N=16)• Rådgivende interessenter (Lag 2) – 60 prosent (N=3)• Medlemsbedrifter i Geomatikkbedriftene (Lag 3) – 27 prosent (N=7)• Kommuner og fylkeskommuner (Lag 3) – 22 prosent (N=76) <p>Hvordan bruker vi svarene</p> <p>Svarene fra spørreundersøkelsene vil videre i rapporten fremstilles på en av to måter:</p> <ul style="list-style-type: none">• aggregert nivå for samtlige respondenter, eller• fordelt på tiltakseierne og kommunene/fylkeskommunene <p>For spørsmål der respondentene vil ha like forutsetninger og utgangspunkt for å svare, gjengir vi et aggregert svar. Dette gjør vi for å få en samlet vurdering med høyere antall svar, som øker representativiteten ved svaret. For noen spørsmål er det av interesse å skille mellom aktørgrupper. I disse tilfellene gjengir vi kun svar fra tiltakseierne og kommunene/fylkeskommunene (gruppene med høyest</p>

antall svar). De rådgivende interessentene og medlemsbedriftene i Geomatikkbedriftene er ikke inkludert i disse tilfellene som følge av få svar fra disse gruppene.

Om representativitet hos kommuner

I etterkant av spørreundersøkelsen til kommuner og fylkeskommuner sjekket vi representativiteten for respondentene som hadde besvart undersøkelsen, ved å ta utgangspunkt i SSBs sentralitetsindeks og standard klassifisering av kommuner etter innbyggertall. Totalt besvarte 72 kommuner spørreundersøkelsen. Selv med et relativt begrenset antall respondenter tolker vi, basert på analysene, ikke respondentgrunnlaget å være preget av betydelig skjevhet.

Eksplorative intervjuer

Vi gjennomførte i prosjektets første fase tre eksplorative intervjuer med representanter fra Nasjonalt geodataråd, Kartverket og Geomatikkbedriftene. Formålet med intervjuene var å få innspill til øvrig informasjonsinnhenting, herunder design og informanter. Videre ble intervjuene brukt for å skape en bedre forståelse av aktør- og interessentbildet knyttet til geodatastrategien.

Dybde/gruppeintervjuer

Vi har gjennomført 19 dybde/gruppeintervjuer med informanter som representerer ulike deler av aktør- og interessentbildet knyttet til geodatastrategien. Formålet med intervjuene var å utdype resultater fra spørreundersøkelsen, samt diskutere og teste hypoteser vi hadde bygd opp gjennom prosjektet. Følgende informanter ble intervjuet:

- Kartverket (tre intervjuer)
- Statens vegvesen
- Kystverket
- NVE
- Et kommunesamarbeid
- KS
- Nasjonalt geodataråd
- Storkommunegruppa
- Digdir/SKATE
- NIBIO
- Vestfold og Telemark FK
- Rogaland FK
- Miljødirektoratet
- SSB
- Agenda Kaupang
- DiBK
- KDD
- Geomatikkbedriftene

Intervjudesign

Intervjuene er gjennomført semistrukturert. At de er semistrukturerte innebærer at vi ber informantene ta stilling til spørsmål eller påstander, samtidig som vi ber dem om å reflektere rundt problemstillingen som tas opp. Dette sikrer at intervjuene dekker de samme temaene på tvers av intervjuobjekter, men samtidig gir det fleksibilitet til å kunne grave dypere i spesifikke problemstillinger som en bestemt informant har innsikt i.

Metodiske vurderinger

I prosjektets informasjonsinnsamling har vi måttet prioritere hvilke aktører vi skulle ha dialog med og på hvilken måte, gitt prosjektets rammer. Vurderingene har omhandlet hva slags informasjon vi kan få med hvilken innsats, og informantenes kjennskap til geodatastrategien. Vi påpeker tre grupper det kunne vært interessant å innhente mer informasjon fra ved videre utredning:

Privat og kommunal sektor

Privat og kommunal sektor har vært viktige informanter, men det kan diskuteres om de skulle vært involvert ytterligere. Imidlertid er det store deler av disse gruppene som har et relativt mindre bevisst forhold til geodatastrategien, og stor rekruttering til intervjuer i disse gruppene ville medført risiko for å få mindre relevant informasjon.

Departementer

Vi har ikke hentet informasjon fra departementer utover KDD. Det ble vurdert at det var mer relevant informasjon å hente på etatsnivå.

Forskning og utdanning

Geodata, på lik linje med annen offentlig forvaltet data, skal i den grad det er mulig og hensiktsmessig deles med forsknings- og utdanningsinstitusjoner. Vi har, gitt prosjektets rammer og formål, valgt å ikke gå i dialog med disse aktørene. For videre utredninger kan det være hensiktsmessig å vurdere i hvilken grad det har skjedd mer forskning av høyere kvalitet som følger av geodatastrategien.

DEL 2: MIDTVEISEVALUERING AV NASJONAL GEODATASTRATEGI

I denne delen av rapporten presenteres midtveiseevalueringen av nasjonal geodatastrategi. Vi vil besvare de forhåndsdefinerte evalueringsspørsmålene til prosjektet. Evalueringen baserer seg på analyse av informasjonsinnhenting beskrevet i rapportens del 1.

Vi har ansett det som hensiktsmessig å dele opp denne delen av rapporten i fire kapitler. Først beskriver vi sentrale utviklingstrekk på geodataområdet, og hvordan geodatastrategien adresserer disse. Deretter undersøker vi om relevante aktører har kjennskap til geodatastrategien, og i hvilken grad den er forankret i virksomheter på ulike forvaltningsnivåer. Vi drøfter videre hvordan virksomhetene samarbeider for realisering av strategien og dens visjon, både innad i offentlig sektor og gjennom samarbeid med private aktører. Deretter vurderer vi hvordan strategiens realiseres, gjennom å vurdere virksomheters arbeid med strategiens tilhørende handlingsplan.

Tabell 2-0: Midtveiseevalueringens oppbygging

Kapittel og innhold	Relevante evalueringsspørsmål
2. Strategien og dens hovedmål i lys av sentrale utviklingstrekk og utfordringer	
<ul style="list-style-type: none"> Sentrale utviklingstrekk og utfordringer Geodatastrategiens hovedmål og deres relevans 	<ul style="list-style-type: none"> Om sentrale utviklingstrekk og utfordringer som framgår av geodatastrategien fortsatt er relevante Om strategiens fire hovedmål fortsatt er relevante
3. Kjennskap til og forankring av geodatastrategien i norske virksomheter	
<ul style="list-style-type: none"> Kjennskap til nasjonal geodatastrategi Forankring av nasjonal geodatastrategi <ul style="list-style-type: none"> Hos handlingsplanens tiltakseiere Hos kommuner og fylkeskommuner 	<ul style="list-style-type: none"> Hvor godt strategien har vært forankret og fulgt opp på nasjonalt, regionalt og kommunalt nivå
4. Samarbeid og felles retning for geodata i offentlig og privat sektor	
<ul style="list-style-type: none"> Felles retning som følge av geodatastrategien Samarbeid i offentlig sektor om nasjonal geodatastrategi Offentlig-privat samarbeid om nasjonal geodatastrategi 	<ul style="list-style-type: none"> Om strategien har virket motiverende og retningsgivende overfor offentlig og privat sektor I hvilken grad samarbeidet i og på tvers av offentlig og privat sektor har fungert i arbeidet med tiltak i handlingsplanen
5. Virksomhetenes arbeid med geodata for å støtte opp under strategiens definerte samfunnsutfordringer	
<ul style="list-style-type: none"> Geodatastrategiens bidrag til å løse samfunnsutfordringer Geodatastrategiens handlingsplan og dens bidrag til å løse sentrale utfordringer på geodataområdet Tiltakseierens forutsetninger og rammebetingelser for å gjennomføre tiltak i handlingsplanen Kommunal sektors arbeid med geodata 	<ul style="list-style-type: none"> Om strategien ivaretar det langsiktige arbeidet i den geografiske infrastrukturen som ikke gir umiddelbare resultater, men som ligger til grunn for dagens og fremtidens geografiske infrastruktur Om geodatastrategien og handlingsplanen støtter opp under de definerte samfunnsutfordringene i strategien I hvilken grad tiltakene i handlingsplanen har bidratt til å løse sentrale utfordringer på geodataområdet Om rammebetingelsene for, og ressursene hos, tiltakseier samsvarer med ambisjonene i tiltak i handlingsplanen

2 Strategien og dens hovedmål i lys av sentrale utviklingstrekk og utfordringer

Visjonen i nasjonal geodatastrategi er at Norge skal være ledende i bruk av geografisk informasjon. Hensikten med denne visjonen er å styrke Norges posisjon for å håndtere dagens og fremtidens samfunnsutfordringer. Imidlertid har det skjedd flere endringer i utfordringsbildet og rammebetingelsene siden strategien ble lansert. I dette kapitlet gjengir vi de sentrale utviklingstrekkene og utfordringene som framgår av geodatastrategien og vurderer deres relevans. Videre vurderer vi strategiens fire hovedmål og deres relevans i lys av dagens situasjon.

2.1 Sentrale utviklingstrekk og utfordringer

Det strategiske grunnlaget for utviklingen på geodataområdet har de siste 20 årene vært basert på Stortingsmelding nr. 30 (2002-2003) *Norge digitalt* og Stortingsmelding nr. 27 (2015-2016) *Digital Agenda for Norge – IKT for enklere hverdag og økt produktivitet*. Stortingsmeldingene har lagt føringer for offentlig innsats og prioritering. Siden publiseringen av stortingsmeldingene har både behovet for geodata, den teknologiske utviklingen, og samfunnsmessige utfordringer forandret seg. Videre har livshendelsene omtalt i digitaliseringsstrategien¹⁴ og premissene lagt til grunn av Meld. St. 22 (2020-2021) *Data som ressurs*¹⁵ ført til økte krav og forventninger knyttet til datadeling generelt. Geodata har fått økt betydning i samfunnet, og tilgangen til denne typen informasjon er nå kritisk for mange virksomheter og samfunnsfunksjoner. I tillegg har brukerbehovet i større grad blitt et fokusområde, samtidig som presset på offentlig sektors oppgaveløsning har blitt høyere. Dette har ført til at kravene til effektivisering av dataflyt og til kvalitet på data har økt. Samtidig har digitaliseringen muliggjort utvikling av eksisterende og nye tjenester knyttet til både innhenting, kobling, analyse, produksjon og deling av geodata. Dette skaper nye muligheter for samarbeid og samhandling mellom aktører.

Den teknologiske utviklingen har gått raskt og flere av forutsetningene som lå til grunn da strategien ble utarbeidet kan ha endret seg. Dette gjelder spesielt nye initiativ fra EU¹⁶ knyttet til strategier og regelverk for bruk og deling av data. Som vi så i forrige kapittel utgjør dette en del av rammebetingelsene for geodatastrategien, gjennom geodatalovens implementering av dette regelverket.

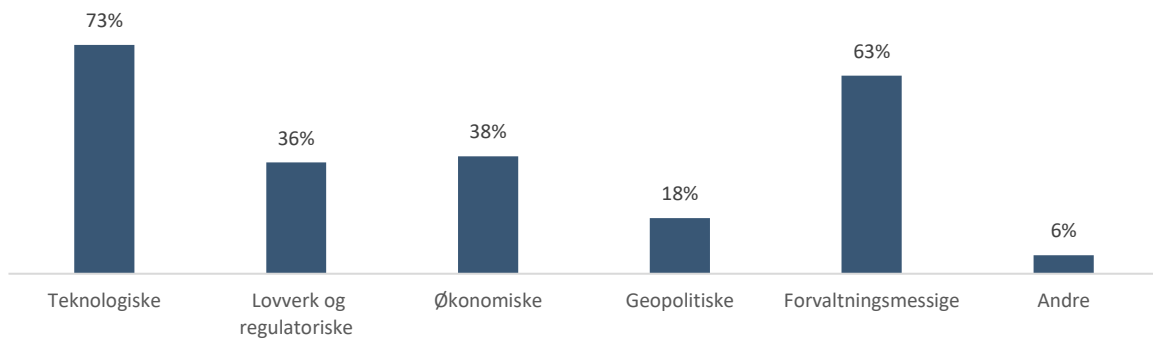
Vi har kartlagt hvordan informantene vurderer utvikling og rammebetingelser, og hva de mener har endret seg mest siden strategiens lansering. Resultatene er vist i figuren under. Her ser vi at teknologisk utvikling særlig skiller seg ut.

¹⁴ KMD. (2019). *En digital offentlig sektor – Digitaliseringsstrategi for offentlig sektor 2019–2025*. Tilgjengelig [her](#).

¹⁵ KDD (202). *Meld. St. 22 (2020-2021) Data som ressurs – Datadrevet økonomi og innovasjon*. Tilgjengelig [her](#).

¹⁶ *Datastyringsforordningen og Dataforordningen, som først ble lagt frem for Europaparlamentet og EU-kommisjonen i henholdsvis 2020 og 2022. Ingen av disse forordningene er ennå vedtatt.*

Figur 2-1: Hvilke utviklingstrekk og rammebetingelser aktørgruppene* samlet sett mener har endret seg siden strategiens lansering. Kilde: Spørreundersøkelse gjennomført av Menon Economics. N=101.

*Tiltakseiere, kommuner og fylkeskommuner, Geomatikkbedriftene og rådgivende interessenter

Generelt er informantene samstemte i at strategien ikke skal legge for sterke føringer for teknologivalg og prinsipper for kvalitetssikring og oppdatering av data. Strategien vil da kunne bli utdatert. Likevel bør føringer som kan og bør ligge fast være innlemmet i strategien, med konkretisering og presisering i tiltaksplanen. Gode prinsipper og standarder for dataoppbevaring, datainnsamling, dataoverføring og kvalitetssikring trekkes frem av informantene.

Standardiseringen av dataforvaltningen henger i stor grad sammen med det forvaltningsmessige aspektet. Med gode standarder kan man lettere implementere fellesløsninger, og dermed realisere digitaliseringsgevinster. Enkelte informanter fremhever at den statlige forvaltning ikke i tilstrekkelig grad evner å hente ut de digitale gevinstene samfunnet forventer. Den digitale utviklingen går raskere enn omstillingsevnen til det offentlige, som gjør produksjonen av nye tjenester suboptimal. Dette kunne vært forbedret med et tettere samarbeid mellom offentlige aktører.

En annen utfordring som byr på forvaltningsmessige utfordringer, er knapphet på riktig kompetanse. For å kunne arbeide med geomatikk eller gjennomføre GIS-analyser kreves en svært spesialisert kompetanse. Dette inkluderer programmeringsferdigheter, kunnskap om spesialisert software, trening i avansert matematikk og konsentrert domenekjennskap. Faget geomatikk er i dag et samlebegrep for fag som kombinerer tradisjonelle kartfag med informasjonsteknologi. Videre har en akselererende teknologi snudd opp-ned på metoder for datainnsamling. Geodetiske målinger ved hjelp av satellitter, fotogrammetri og fjernmåling har i svært stor grad erstattet eldre metoder for kartmåling og kartografi. Flere offentlige aktører, i størst grad de mindre aktørene, knytter sterke relasjoner (avhengigheter) til leverandører av GIS-tjenester.

Et bærende prinsipp for geodata i Norge, og resten av Europa, er at offentlige data skal være gratis tilgjengelig for alle.¹⁷ Med dette prinsippet følger utfordringer knyttet til finansiering. For flere aktører, spesielt mindre kommuner, har gratis deling og oppdatering av data ført til økte kostnader. Kommunene står allerede overfor de samme lovkrav, uavhengig av folketall eller andre forhold¹⁸. Kostnaden av å oppdatere datasett, eller opprette en tjeneste, bæres ikke alltid av de samme som drar nytte av dem.

¹⁷ Det er unntak fra dette prinsippet blant annet knyttet til gradert informasjon.

¹⁸ Menon Economics (2022). Ståa i norske kommuner – En kartlegging av kommunenes oppfyllelse av lovpålagte oppgaver. Menon-publikasjon nr. 46/2022.

Den siste rammebetingelsen er av regulatorisk art. INSPIRE-direktivet er ikke det eneste direktivet Norge har implementert i lovverket som angår data. Et naturlig eksempel å trekke frem er Lov om behandling av personopplysninger, implementert som følge av General Data Protection Regulation (GDPR). I fremtiden er det stor sjanse for at Norge implementerer flere direktiver som vil ha innvirkning på håndtering av data. Eksempler på slike direktiver er Open Data Directive (ODD), Data Governance Act (datastyringsforordningen) og Data Act (dataforordningen). ODD legger blant annet føringer på hvilke datasett som anses som «high value»¹⁹, og føringer for hvilke lisenser som skal følge med offentlige data. Datastyringsforordningen og dataforordningen er to lovforslag fremmet av EU-kommisjonen som søker å lage rammeverk som skal legge til rette for deling av data.

Vurderinger av utviklingstrekk og utfordringer

Det er vår vurdering at de største utfordringene på geodataområdet er nevnt i strategien. Disse utfordringene er i stor grad gitt av de teknologiske, forvaltningsmessige, økonomiske og regulatoriske rammebetingelsene. Vår vurdering er at teknologiske rammebetingelser er de som har størst innvirkning på arbeid med geodata i dag. Vi ser et behov for standardisering av teknologivalg og fastlagte prinsipper for dataforvaltningen. Det er ikke hensiktsmessig å legge for sterke teknologiske føringer i geodatastrategien, men det er naturlig å utforme tiltak på dette. Gode standard for dataforvaltning og -deling vil i andre rekke føre til både forvaltningsmessige og økonomiske forbedringer.

Flere statlige virksomheter har i dag egne, separate karttjenester som ville vært overflødige om det hadde fantes fellesløsninger. Når standarder for deling og forvaltning er på plass vil offentlige virksomheter enklere kunne utvikle fellesløsninger som vil hindre unødvendig dobbeltarbeid.

Regulatoriske rammebetingelser er i stor grad knyttet til utenforliggende, eksogene faktorer slik som implementering av nye EU-direktiver. Det er Kartverkets oppgave, som nasjonal geodatakoordinator, å følge med på slike prosesser og sørge for at berørte virksomheter i Norge er informert om mulige forestående endringer.

2.2 Geodatastrategiens hovedmål og deres relevans

I geodatastrategien er det formulert fire hovedmål. Gitt utviklingen på geodataområdet siden lanseringen av strategien er det sentralt å vurdere hvorvidt aktørene på området anser disse hovedmålene som relevante, og hvordan de påvirker realiseringen av strategien.

Boks 2-1: De fire hovedmålene i geodatastrategien

Hovedmål for geodatastrategien

1. Et nasjonalt kunnskapsgrunnlag av geografisk informasjon som møter viktige samfunnsbehov
2. Felles løsninger og teknologi som understøtter effektiv oppgaveløsning og åpner for nye bruksmuligheter i samfunnet
3. Et velfungerende samspill om forvaltning, deling, utvikling og innovasjon mellom aktørene i både offentlig og privat sektor
4. Rammebetingelser som er forutsigbare og godt tilpasset utfordringene i det digitale samfunnet

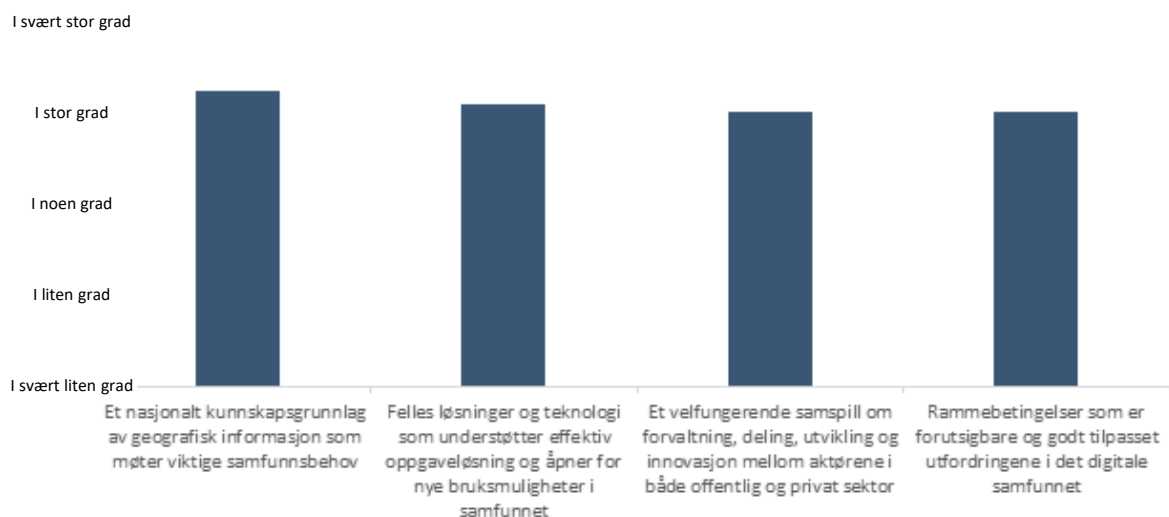
¹⁹ High Value Datasets: Geospatial, Earth observation and environment, Meteorological, Statistics, Companies and ownership, Mobility.

Det første av hovedmålene påpeker viktigheten av et solid kunnskapsgrunnlag av geodata som ivaretar sentrale samfunnsbehov. Dette innebærer tilrettelegging for at aktører fra offentlig og privat sektor skal kunne ta i bruk sine data i kombinasjon med felles kjernedata, gjerne tilgjengeliggjort i en geografisk infrastruktur.²⁰ Dette er relatert til det andre hovedmålet som omhandler utvikling av felles løsninger og teknologi, som bidrar til effektiv oppgaveløsning og åpner opp for nye bruksmuligheter av geodata i samfunnet. Herunder er det aktuelt å videreutvikle den geografiske infrastrukturen, etablere delingsplattformer for geodata, og standardisere dataene slik at de kan deles og tas i bruk ved hjelp av felles formater.

Det tredje hovedmålet fokuserer på å tilrettelegge for et velfungerende samspill mellom aktører på tvers av sektorer. Flere av aktørene er involvert i ulike samarbeidskonstruksjoner relatert til geodata, slik som Geovekst og Norge digitalt. Det tverrgående samarbeidet aktualiserer utviklingen av felles digitale plattformer som tar hensyn til interessentenes behov, gitt passende ordninger for samfinansiering og redegjørelse rundt brukerrettigheter. Dette henger sammen med det fjerde hovedmålet som setter fokus på forutsigbare rammebetingelser tilpasset utfordringene i det digitale samfunnet, hvor både nasjonale og internasjonale standarder stiller krav relatert til den geografiske infrastrukturen. I tillegg er finansieringen av etablering av geodata og den geografiske infrastrukturen en viktig del av rammebetingelsene.

Fra spørreundersøkelsen er inntrykket vårt at respondentene vurderer hovedmålene i strategien som relevante, slik som Figur 2-2 illustrerer. Informantene i dybdeintervjuene bekrefter dette inntrykket, men ga også uttrykk for at hovedmålene er relevante på et veldig overordnet strategisk nivå. De opplevde formuleringene som åpne, og at det var vanskelig å være uenig i hovedmålene. Synspunktene varierte i liten grad på tvers av ulike typer aktører. Hovedinntrykket er også at informantene opplever at hovedmålene i større grad bør kobles opp mot handlingsplanen for å sikre at disse blir realisert.

Figur 2-2: I hvilken grad* tiltakseierne, Geomatikkbedriftene og de rådgivende interessentene opplever de fire hovedmålene som relevante. Kilde: Spørreundersøkelse gjennomført av Menon Economics. N=26

Brukerorientering har blitt stadig mer vektlagt i offentlig sektor de siste årene, gjerne i forbindelse med digitaliseringsformål. Flere av våre informanter har påpekt at dette er viktig, og det er uttalt at brukerorientering

²⁰ Siden geodataene skal tilfredsstillende viktig samfunnsbehov setter også målet forventninger til datainnhold med hensyn til blant annet kvalitet og oppdateringsfrekvens.

burde få plass som et eget hovedmål for å sikre videre fokus på dette aspektet. I tillegg til brukerperspektivet har flere informanter uttrykt at fellesløsninger er et sentralt tema som kanskje også bør få plass som et hovedmål. I tillegg har privat sektors rolle på geodataområdet også blitt påpekt blant flere informanter som et stadig viktigere moment som i kun begrenset grad omtales i geodatastrategien. Aktører fra privat sektor uttrykte under dybdeintervjuene at de selv også var opptatt av forutsigbare rammebetingelser, og ønsker at det offentlige i større grad vektlegger dette i sin styring.

Vurderinger av geodatastrategiens mål

Hovedmålene i seg selv skaper tilsynelatende ikke uenighet, men samtidig er vårt inntrykk at det ikke er en tydelig begeistring og engasjement knyttet til dem heller. Vår vurdering er at hovedmålene er runde i formuleringene, med en åpenhet som gir dem relevans på et overordnet og strategisk nivå, fremfor på et operativt nivå. At hovedmålene er på et strategisk og overordnet nivå er hensiktsmessig, siden de skal vise den overordnede retningen over en periode på flere år. Strategien inneholder ikke en prioritering av hovedmålene eller delmålene. Det er en utfordring at delmålene ikke er prioritert, ettersom vi får inntrykk av at disse er mer retningsgivende for aktørens arbeid.

Manglende prioritering av delmålene fører altså til at strategien ikke gir tilstrekkelig konkrete føringer for operasjonaliseringen. Det er vårt inntrykk at det foreligger en form for implisitt prioritering ved at delmålene som er plassert først oppleves som viktigst. Det er imidlertid kun i tre av fire kapitler, og dermed for tre av fire hovedmål, at det er formulert delmål. Det bryter med det øvrige oppsettet i strategien at det siste kapitlet, som omhandler rammebetingelser, ikke er delt inn i delmål. Dette var tilfelle i et tidligere utkast av strategien, og vi mener det ville vært viktig for tydeliggjøringen av arbeidet på dette punktet å beholde disse. Delmålene var blant annet knyttet til nasjonal politikk, gevinstrealisering, finansiering, juridiske virkemidler, forutsigbarhet for privat sektor, roller og prioriteringsmekanismer. Innenfor disse områdene vi finner viktige utfordringer, blant annet knyttet til prioriteringsmekanismer og finansiering, og de burde dermed blitt løftet opp til konkrete delmål.

Det er viktig å påpeke at bruk av geodata ikke direkte inngår i hovedmålene selv om dette er fokuset i visjonen. Om man skulle formulert et nytt hovedmål burde dette vært knyttet til brukerorientering og brukervennlighet, slik at strategien er mer i tråd med visjonen. Da vil det også, etter vår vurdering, være enklere å relatere brukstiltak til geodatastrategien.

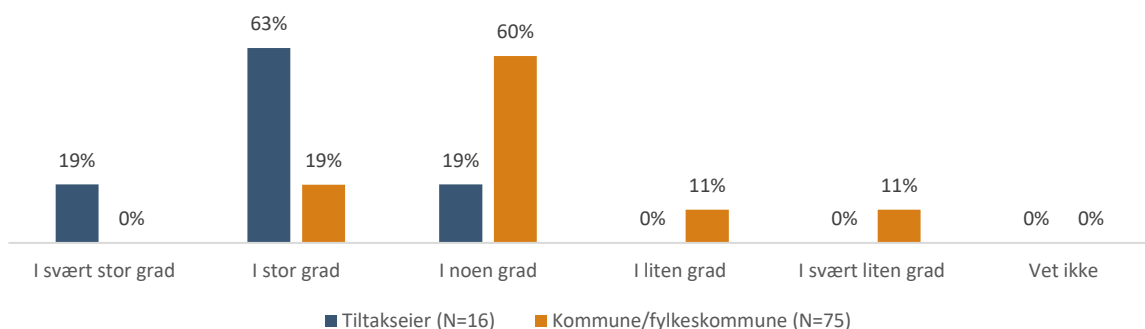
3 Kjennskap til og forankring av geodatastrategien

For at nasjonal geodatastrategi skal ha en effekt, må strategien være kjent og forankret i relevante virksomheter. Vi drøfter kjennskap til og forankring av geodatastrategien i det følgende kapitlet.

3.1 Kjennskap til nasjonal geodatastrategi

I kartleggingsarbeidet har det vært viktig å forstå informantenes kjennskap til nasjonal geodatastrategi for å kunne vurdere svarene de gir. Basert på prosjektets utvalg av respondenter er det naturlig at vi får en overvekt av informanter med relativt høy grad av kjennskap til geodatastrategien. Dette bekreftes av resultatene fra spørreundersøkelsen vår. Mindre enn 18 prosent av det totale antallet respondenter svarer at de har liten eller svært liten grad av kjennskap til geodatastrategien. Vi ser også at kjennskapen vurderes som høyere jo nærmere geodatastrategien en aktør er i henhold til aktør- og interessentbildet beskrevet i del 1, se figuren under. Vi finner tilsvarende resultat for rådgivende interessenter og Geomatikkbedriftene fra spørreundersøkelsene rettet mot disse aktørene.

Figur 3-1: I hvilken grad tiltakseiere og kommuner/fylkeskommuner har kjennskap til nasjonal geodatastrategi. Kilde: Spørreundersøkelse gjennomført av Menon Economics

Totalt har over 80 prosent av respondentene noen grad av kjennskap til nasjonal geodatastrategi, og over 30 prosent stor eller svært stor grad av kjennskap.

Vurderinger av kjennskap til geodatastrategien

Det mest overraskende ved resultatet, for oss, var at ikke flere av tiltakseiere har svart at de kjenner nasjonal geodatastrategi «i svært stor grad». Ettersom spørsmålet i sin helhet lyder «I hvilken grad er du kjent med nasjonal geodatastrategi, med tilhørende handlingsplan og tiltak?» kan vi likevel forstå at virksomhetene ikke ønsker å påberope seg en høy kjennskap til samtlige 55 tiltak. Spørsmålet, med tilhørende svar, belyser dermed noe interessant – det er vanskelig, selv for virksomhetene på toppen av geodahierarkiet, å ha oversikt over bredden av relevante tiltak som tilknyttes nasjonal geodatastrategi.

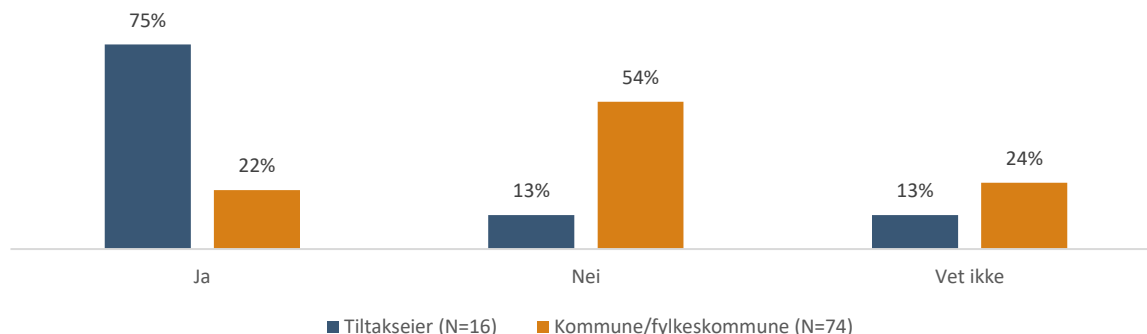
3.2 Forankring av nasjonal geodatastrategi

Utover kjennskap til geodatastrategien har vi vurdert i hvilken grad strategien er forankret i virksomhetene. Videre har vi undersøkt om, og i så fall hvordan, forankringen varierer på tvers av ulike nivåer i forvaltningen.

I spørreundersøkelsen har vi spurt tiltakseiere og kommuner/fylkeskommuner om geodatastrategien er forankret i virksomhetens overordnede planer og/eller strategier. Fra spørreundersøkelsen ser vi at en høy andel

tiltakseiere vurderer strategien som forankret, mens det samme gjelder en vesentlig lavere andel kommuner/fylkeskommuner. Resultatene fra denne delen av spørreundersøkelsen er vist i Figur 3-2.

Figur 3-2: Hvorvidt nasjonal geodatastrategi er forankret i tiltakseiere og kommunene/fylkeskommunene sine overordnede planer og/eller strategi. Kilde: Spørreundersøkelse gjennomført av Menon Economics

Vi vurderer denne skjevheten som ganske naturlig, ettersom tiltakseiere både har en strategisk kobling til geodatastrategien og en operativ kobling gjennom handlingsplanen. Kommuner og fylkeskommuners rolle er i større grad operativ og koblet til konkrete oppgaver. Vi bemerker også at svarene kan være preget av informanternes tolkning av hva «forankring» vil si. Om en strategi regnes som forankret om den er henvist til i virksomhetens planer, eller om den må ha vesentlige praktiske implikasjoner for virksomhetens drift for å vurderes som forankret, er en delvis subjektiv vurdering. Vi diskuterer i det følgende grad av forankring og implikasjoner hos handlingsplanens tiltakseiere og hos kommuner og fylkeskommuner. I tillegg omtaler deler av privat sektor nasjonal geodatastrategi på et overordnet og strategisk nivå, og bruker strategien i egne strategier.

Informanter trekker frem at geodatastrategien i stor grad er kjent og forankret hos de som allerede har en tydelig forståelse av geodatas relevans for egen virksomhets behov, men at det har vært utfordrende å engasjere offentlig sektor i sin helhet. Norge digitalt og Geovekst var ved lansering av strategien allerede engasjerte grupper som jobbet med og forholdt seg til geodata. Det trekkes frem i intervjuer at det har vært relativt begrenset med engasjering og involvering av aktører utover disse i etterkant av strategiens lansering.

3.2.1 Forankring av nasjonal geodatastrategi hos handlingsplanens tiltakseiere

Forankring hos tiltakseiere kan skje gjennom involvering i handlingsplanens tiltak, tildelingsbrev, strategier og prosjektplaner. Fra intervjuer med representanter for tiltakseiere påpekes det at forankring av geodatastrategien varierer. Det trekkes frem at kjennskap til og engasjement for geodatastrategien primært ligger hos fagpersoner innenfor geodatafeltet i de ulike statlige virksomhetene, mens den i mindre grad er forankret hos ledelsen i virksomhetene, med unntak av Kartverket. Dette bekreftes i flere intervjuer. Informanter mener også at strategien i begrenset grad er forankret på departementsnivå, med unntak av KDD, som eier strategien.²¹

KDD har, som eier av strategien, et ansvar for å sikre tilstrekkelig forankring. Imidlertid har KDD begrenset operativt ansvar for utførelse av strategien og dens handlingsplan, og virkemidlene på departementsnivå for å bidra til forankring er begrenset. Hovedvekten av KDDs forankringsarbeid knyttet til strategien lå i utarbeidelse og lansering av selve strategien, med involvering av øvrige departement i utarbeidelsen. KDD har også i løpet av

²¹ Vi har ikke undersøkt til hvilken grad nasjonal geodatastrategi er forankret eller kjent i andre departement. Dette inntrykket hviler kun på uttalelser og inntrykk våre informanter har hatt.

strategiens periode sendt et rundskriv til andre departementer med en oppfordring om å følge opp geodatastrategien med underliggende etater.

Videre har Kartverket i sin rolle som nasjonal geodatakoordinator et utøvende ansvar, som også kan knyttes til spredning og forankring av geodatastrategien. Ved lansering av strategien og tilhørende handlingsplan ble en bred involveringsprosess gjennomført, blant annet med innsamling av tiltak til handlingsplan. Kartverket har også stått ansvarlig for å følge opp handlingsplanen. Det påpekes i intervjuer at Kartverkets koordinering av handlingsplanen og dialog med tiltakseiere minner virksomhetene om geodatastrategien, og bidrar på denne måten til forankring.

Flere informanter påpeker at Kartverket gjør en verdifull og nyttig koordineringsjobb knyttet til oppfølging av tiltaksplanen. Koordineringen inkluderer primært fagpersoner som allerede er kjent med geodatastrategien. Kartverkets rolle sikrer derfor ikke nødvendigvis lederforankring i de øvrige virksomhetene, som angivelig er der forankringen er svakest hos tiltakseierne. Fra dybdeintervjuer med representanter for tiltakseiere får vi et inntrykk av at det er nødvendig at geodata må formidles og forstås som et viktig virkemiddel for å realisere sektoransvaret til en etat. Når man har oppnådd slik forståelse kan man i annen rekke oppnå tilstrekkelig oppmerksomhet og forankring. I den enkelte virksomhet er det vanligere at bruk av geodata er et middel for å nå målene, fremfor at geodata er målet i seg selv. Følgelig påpeker flere av våre informanter at det er krevende å få til denne formidlingen og forankringen. Begrenset med ressurser og kapasitet hos den enkelte tiltakseier er også en relevant faktor knyttet til forankring.

3.2.2 Forankring av nasjonal geodatastrategi hos kommuner og fylkeskommuner

Kommuner og fylkeskommuner er mer operative og oppgaveorienterte enn strategiske, noe som kan bidra til mindre formell forankring av strategien. Selv om en aktør ikke er bevisst på eller arbeider med nasjonal geodatastrategi til daglig, betyr ikke det at den er uten betydning. På både et kommunalt og et fylkeskommunalt nivå gjøres det prioriteringer som gjenspeiles i en overordnet plan eller et strategidokument. For fylkeskommunene er dette nettopp den nasjonale geodatastrategien og for kommunene vil det være Kartverkets fylkesgeodataplaner.²² At det kan foreligge likheter, selv uten en spesifikk og utskrevet referanse, bidrar til en indirekte forankring nedover i forvaltningsnivåene.

Resultater fra spørreundersøkelsen viser at det er noe lavere kjennskap til nasjonal geodatastrategi på kommunalt nivå enn hos tiltakseiere. Dette er i tråd med forventningene. Undersøkelsene våre viser at 79 prosent av respondentene er kjent med nasjonal geodatastrategi i stor grad eller i noen grad (Figur 3-1). Kjennskapen er relativt høy basert på utvalget av respondenter, ettersom disse antagelig er fylkes- og kommuneansatte som arbeider innenfor geodatafeltet. Blant ledelsen i kommuner og fylkeskommuner er forankringen av nasjonal geodatastrategi vesentlig dårligere, ifølge flere av våre informanter. Den viktigste årsaken til dette, ifølge informantene, er at Kartverket ikke nødvendigvis kommuniserer geodatastrategien direkte til kommunene. Kartverket gjør prioriteringer i hva som kommuniseres til kommunal sektor. For eksempel

²² Fylkesgeodataplaner er planer for Norge digitalt-samarbeidet i de enkelte fylkene. Fylkesgeodataplanen skal være et sentralt redskap i arbeidet med å realisere Norge digitalt-samarbeidet. Målgruppen for geodataplanen er Norge digitalt-partene i fylket.

er Kartverkets visjon om «det geografiske økosystem»²³ godt kjent blant kommunene vi har intervjuet. Dette tyder på at denne visjonen er kommunisert i større grad enn innholdet i nasjonal geodatastrategi.

3.2.3 Overordnet vurdering av forankring

Geodatastrategien er godt forankret hos Kartverket og andre tiltakseiere. Med unntak av Kartverket er geodatastrategien i større grad forankret i fagavdelingene enn hos ledelsen i de statlige virksomhetene. Strategien er også svakere forankret i privat sektor og i kommunal og fylkeskommunal sektor. Forankring hos ledelsen i virksomhetene er viktig for å få gjennomslagskraft i en tematikk som dekker så bredt som geodata. Det kan derfor være vanskelig for fagpersoner hos de ulike tiltakseierne å få gjennomslag for tiltak og bidrag til fellestiltak i egen virksomhet når det er manglende forankring hos ledelsen.

Vi har gjennom evalueringen hatt dialog med store deler av aktør- og interessentbildet knyttet til geodatastrategien. Vi erfarte flere ganger at samme kontaktperson dukker opp i flere fora og grupper, og at foraene og gruppene har (delvis) overlapp i formål og representasjon. Dette er en naturlig følge av at geodata er et sammensatt tema som fordrer bred involvering og deltakelse. Imidlertid kan det for utenforstående parter være utfordrende å forstå forskjeller i ansvar hos ulike grupper innenfor geodataområdet. Manglende tydeliggjøring av hva likheter og forskjeller i fora og grupper bidrar til, kan føre til at de oppleves som mindre tilgjengelige og transparente for utenforstående.²⁴ Dette kan igjen bidra til manglende engasjement fra aktører og personer som burde involveres.

²³ Modernisering av det geografiske økosystemet omhandler blant annet at Kartverket skal videreutvikle den geografiske infrastrukturen. Målet er at neste generasjons delingsplattform for geodata skal være teknisk tilrettelagt for enklere deling og samvirke med andre økosystemer.

²⁴ Eksempelvis ble det trukket frem i ett intervju at forskjeller mellom Norge digitalt og Geovekst må forklares ofte.

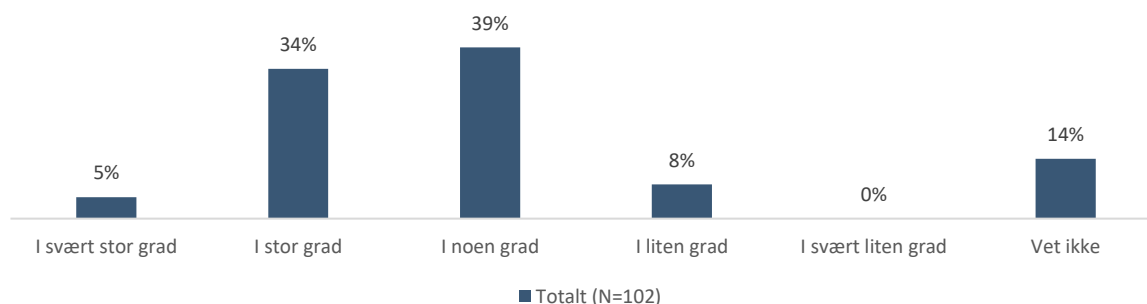
4 Samarbeid og felles retning for geodata i offentlig og privat sektor

Som det fremkommer av geodatastrategien, har store mengder data som forvaltes og brukes en geografisk komponent. Utnyttelse av geografisk informasjon er i tillegg i stor grad sektor-overgripende. Realisering av geodatastrategiens visjon fordrer da en felles innsats og retning, samt velfungerende samarbeid, både i og på tvers av offentlig og privat sektor.

4.1 Felles retning som følge av geodatastrategien

Vi har først vurdert i hvilken grad geodatastrategien er samlende og skaper et felles mål bilde for norske virksomheter som jobber med geodata. Spørreundersøkelsene rettet mot samtlige aktører viser at om lag 40 prosent av respondentene oppgir at geodatastrategien i stor eller svært stor grad har denne virkningen, slik som Figur 4-1 illustrerer. Det kan være et resultat av at respondentene som har besvart spørreundersøkelsen i hovedsak er aktører som har kjennskap til geodatastrategien, eller er brukere av geodata. På en annen side fikk vi fra dybdeintervjuene samlet sett inntrykk av at geostrategien på et strategisk nivå opplevdes som retnings-givende, noe som var understøttet av aktører fra både offentlig og privat sektor.

Figur 4-1: I hvilken grad aktørene* opplever at nasjonal geodatastrategi er samlende og skaper et felles mål bilde for norske virksomheter som jobber med geodata. Kilde: Spørreundersøkelse gjennomført av Menon Economics. N=102.

*Tiltakseiere, kommuner og fylkeskommuner, Geomatikkbedriftene og rådgivende interessenter

Hvorvidt geodatastrategien oppleves som samlende og retningsgivende for aktørene som omfattes av den, kan også sees i sammenheng med om strategiens retning er i overkant overordnet. Som vi var inne på i forbindelse med vurderingen av relevansen av strategiens hovedmål²⁵ oppleves ikke strategien som tilstrekkelig retnings-givende på et operativt nivå. Dette følger blant annet av mangelen på prioritering i strategiens målsettinger og delmål, samt handlingsplanens tiltak. Vi kommer tilbake til en diskusjon av prioritering av tiltakene i kapittel 5.2.

²⁵ Se delkapittel som omtaler strategiens hovedmål på side 19.

Vurderinger av geodatastrategien som retningsgivende og samlende

Vår vurdering er at geodatastrategien er retningsgivende og samlende på et strategisk nivå for offentlig og privat sektor, men ikke på et operativt nivå. Som vi drøfter senere, i kapittel 5.2, er ikke handlingsplanen et godt nok substitutt for å legge til rette for prioritering og en felles retning på et operativt nivå.

Dette må sees i sammenheng med hvilket nivå strategien er forankret på. Det blir en svakere felles retning av at den i stor grad er forankret i fagavdelinger og i mindre grad i ledelsen, siden ledelsen i virksomhetene i større grad er de som skal tenke strategisk og legge premisser for utviklingen i virksomhetene.

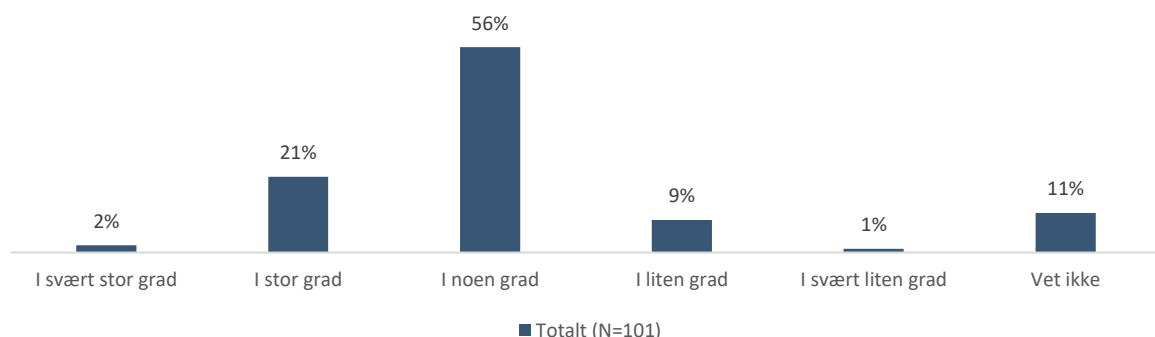
4.2 Samarbeid i offentlig sektor om nasjonal geodatastrategi

Det tredje hovedmålet i geodatastrategien er knyttet til samspillet mellom offentlig og privat sektor i både utvikling, forvaltning og finansiering av geodata. Det eksisterer i dag flere samarbeid om forvaltningen av geografisk informasjon, for eksempel Geovekst og Norge digitalt, der kommuner, fylker, nasjonale etater og private aktører er involvert. Vi ser her først på samarbeidet mellom offentlige etater før vi presenterer resultatene av evalueringen knyttet til samarbeidet mellom offentlige og private aktører.

Offentlig sektor i Norge har en lang tradisjon for å samarbeide innenfor geodataområdet. Geodatastrategien peker likevel på at det er et behov for å videreutvikle disse samarbeidene. Særlig innenfor viktige områder som det å utforme og ta beslutninger om tiltak for datainnhold, standarder og fellesløsninger er det behov for videreutvikling. Strategien peker også på kommunenes viktige rolle inn i dette samarbeidet og at de skal involveres i fellesløsninger i den geografiske infrastrukturen. Her har Kartverket som nasjonal geodatakoordinator en svært viktig rolle som tilrettelegger for det tverrsektorielle samarbeidet.

I evalueringen har vi kartlagt hvordan aktørene opplever samarbeidet om å realisere tiltakene og målsetningene i geodatastrategien. Majoriteten av respondentene mener at offentlige virksomheter samarbeider i noen grad, mens 24 prosent mener at det samarbeides i stor eller svært stor grad, se figur 4-2. Det er ingen store forskjeller på tvers av de ulike aktørgruppene når det gjelder hvordan de oppfatter samarbeidet. I intervjuene uttrykker respondentene at det er et godt samarbeid mellom geodatamiljøene i de ulike etatene, men at det krever mye administrasjon fra Kartverket for å få det til å fungere.

Figur 4-2: I hvilken grad aktørene* opplever at offentlige virksomheter samarbeider om å realisere tiltakene og målsetningene i nasjonal geodatastrategi. Kilde: Spørreundersøkelse gjennomført av Menon Economics. N=101.

*Tiltakseiere, kommuner og fylkeskommuner, Geomatikkbedriftene og rådgivende interessenter

Når det gjelder kommunene uttrykker informanter i intervjuene at de ønsker å bidra inn i arbeidet med tiltak, men at de ofte ikke blir involvert tidlig nok i prosjektene. Dermed kan de oppleve at løsningene ikke er tilstrekkelig tilpasset deres behov, og at man ikke har jobbet godt nok med eksempelvis brukerreiser. KS har begynt å jobbe med brukerreiser i større grad, mens det er mer sjeldent hos de statlige etatene. Her er det også viktig å påpeke at det er stor forskjell på tvers av kommuner og hvor digitalt modne de er. Noen kommuner er fremoverlente og tenker digitalisering og helhet i tjenestene, mens andre kommuner er mindre opptatt av dette. Det kan derfor også være en utfordring å finne riktig person fra riktig kommune som bør involveres i arbeidet med ulike tiltak.

Et annet viktig poeng som gjelder kommunene, er at de må ha ressurser og kapasitet til å bidra. Kommunene har et særlig driftsansvar og er en stor tjenesteleverandør. Det kan derfor være vanskelig å allokere ressurser som skal være med å bidra på et nasjonalt nivå innenfor dette fagområdet. På den andre siden er det mange ansatte i kommunene som merker manglende tilrettelegging til kommunenes behov på en daglig basis. Dette er spesielt knyttet til at kommunale saksbehandlere må jobbe i mange ulike systemer med forskjellige brukergrensesnitt. Utfordringene med å ikke klare å se på tvers av ulike sektorer og fagområder og utvikle flere fellesløsninger er ikke noe kommunene er alene om å løfte frem. Dette er imidlertid også tett knyttet opp til finansieringsmodellene, og hvordan finansieringsmodellene legger til rette for samarbeid.

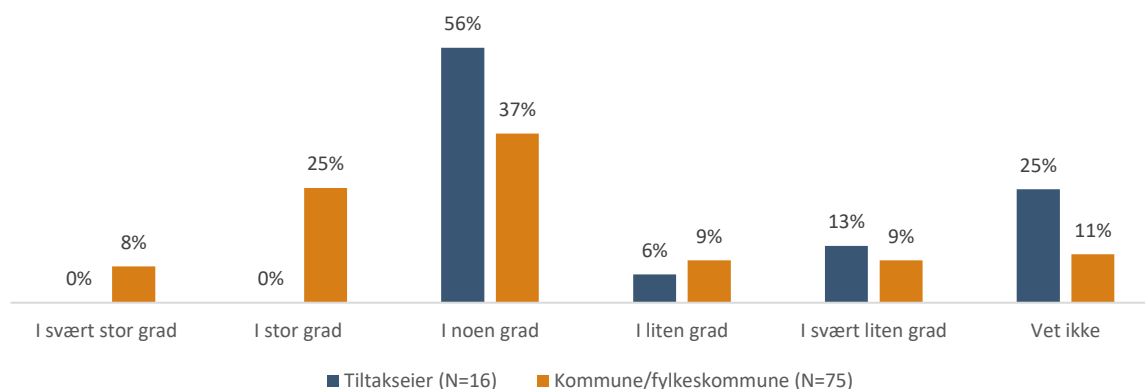
Finansieringsmodeller for samarbeid om geografisk infrastruktur

I geodatastrategien beskrives finansieringen av geografisk infrastruktur å være dels gjennom ordinære bevilgninger, offentlige gebyrer for myndighetshandlinger og inntekter fra salg av data. I tillegg spiller ulike former for samfinansiering mellom deltakerne i infrastrukturen en stor rolle i etableringen av geodata, blant annet gjennom strukturer som Geovekst og Norge digitalt. De avtalebaserte samfinansieringsordningene omfatter i liten grad infrastruktur for geografisk informasjon. Når det gjelder viderebruk av data i den geografiske infrastrukturen skal dette i utgangspunktet være gratis og fritt tilgjengelig, med noen unntak. Dette gjelder blant annet de mest detaljerte kartdataene (FKB)²⁶ og nøyaktige posisjonsdata. Dette er knyttet til områder der datainnsamling og/eller forvaltning er særlig kostnadskreven, eller hvor brukerfinansiering kan bidra til bedre ressursallokering. De avtalebaserte samfinansieringsordningene, som eksempelvis Geovekst og Norge digitalt, har vært effektive ved at de har bidratt til eierskap til behov, og ved at de har fordelt risiko på flere aktører. Det stilles likevel spørsmål ved om dette alene er tilstrekkelig som finansieringsmekanisme for kritisk samfunnsinfrastruktur.

Vi har kartlagt hvordan respondentene vurderer de eksisterende finansieringsmodellene for å realisere geodatastrategien. Fordelingen er ganske lik som for samarbeid. Det er flest som mener at dagens finansieringsmodeller *i noen grad* tilrettelegger for å realisere geodatastrategien. Det er kommuner og fylkeskommuner som er mest positive til dagens ordning, mens tiltakseiere er mer nøytrale. Dette er vist i figuren under.

²⁶ *Felles KartdataBase. FKB er en samling datasett som alene eller sammen med andre data skal kunne benyttes til: 1. Forvaltningsmessig saksbehandling i kommuner, statlige etater og ledningsetater, 2. Saksbehandling knyttet til plan- og bygningsloven med forskrifter, 3. Prosjekteringsformål, 4. Analyse og presentasjon i et integrert informasjonssystem (GIS-system), 5. Produksjon av kart og avledede produkter med forskjellig krav til innhold, detaljering og stedfestingsnøyaktighet.*

Figur 4-3: I hvilken grad tiltakseiere og kommuner/fylkeskommuner opplever at eksisterende finansieringsmodeller legger til rette for å realisere nasjonal geodatastrategi. Kilde: Spørreundersøkelse gjennomført av Menon Economics

Når det gjelder finansiering av tiltak er det særlig større tiltak og fellesløsninger som det er vanskelig å koordinere finansiering for. Det er uttalt i intervjuer at det ikke er noen som er uenige i samarbeid, men at det er vanskelig å koordinere. Det er også påpekt at manglende finansiering er et element som kan hindre gode og innovative idéer og et godt samarbeid.²⁷ Dette fordi virksomhetene er opptatt av å løse de spesifikke oppgaver de er gitt i egne tildelingsbrev, innenfor egne budsjetter. Da kan det være vanskelig å se mer langsiktig og klare å overbevise ledelsen i egen virksomhet at man faktisk kan tjene på et samarbeid om en fellesløsning dersom man må bidra med litt større finansiering i en periode.

I intervjuene uttrykkes det et ønske om mer politisk satsing på slike tverrsektorielle tiltak, både i form av øremerkede bevilgninger og føringer i tildelingsbrev. Enkelte trekker frem at dagens strukturer for samarbeid fungerer fint og kan benyttes så lenge tiltakene er sikret tilstrekkelig finansiering. Behovet for finansiering av grunnleggende data har blitt vektlagt som en forutsetning for at fellesløsninger skal kunne fungere på ønsket vis. Det påpekes at ansvaret for finansieringen av denne basisdataen ikke burde ligge hos virksomhetene selv dersom de skal komme fellesskapet til gode, og at det dermed er behov for at denne finansieringen skjer gjennom økte bevilgninger fra staten. Det ble påpekt at det i geodatastrategien er presisert at «Finansieringsmekanismer som understøtter strategien og bringer trygghet for alle bør utredes nærmere». Det er gjennomført en utredning på dette området,²⁸ men det ser ikke ut til å ha resultert i nye finansieringsmodeller på nåværende tidspunkt.

Vurderinger av samarbeid i offentlig sektor

Det er vår oppfatning at offentlige virksomheter generelt ønsker å samarbeide om nasjonale fellesløsninger. Dette gjelder særlig innenfor forvaltningen av samfunnskritiske geodata og tilrettelegging og kobling av viktige geodata, eksempelvis i et nasjonalt geografisk økosystem. Det fulgte ikke med økte bevilgninger for å realisere strategien. Dette er ikke uvanlig. Strategien er ment å være en prioritering som skal tas med inn i det arbeidet som de ulike etatene gjør, og som kan være en felles retning for prioritering av arbeidet.

Det er imidlertid vår vurdering at det ikke er tydelig nok i geodatastrategien at man må fokusere på fellesløsninger på dette området. I digitaliseringsstrategien har man eksempelvis tydeliggjort hvordan offentlig sektor må jobbe med sammenhengende tjenester gjennom livshendelsene. På den måten gjøres det helt åpenbart for de involverte aktørene at man må samarbeide for å løse de strategiske prioriteringene. Dette er

²⁷ Med manglende finansiering menes at det ikke var en økt bevilgning til virksomhetene for å realisere geodatastrategien.

²⁸ Handlingsplanens tiltak 28 – Utrede samarbeids- og finansieringsmodeller for nasjonal geografisk infrastruktur. Tilgjengelig [her](#).

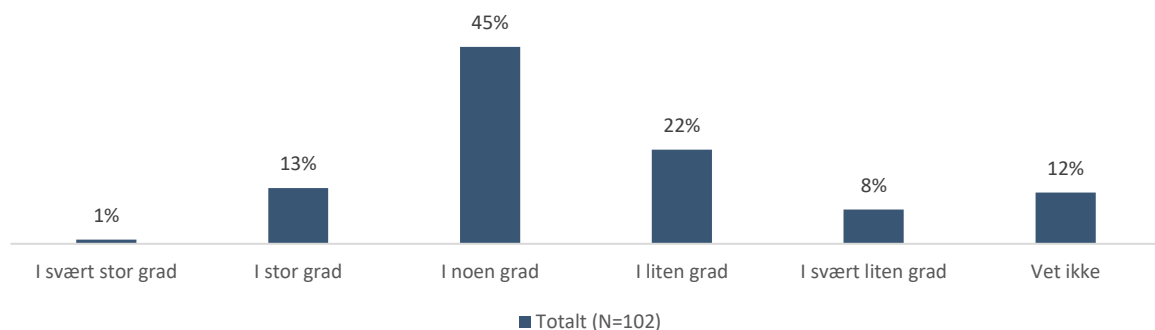
ikke like tydelig i geodatastrategien, og sammen med en handlingsplan med mange og til dels sprikende tiltak, kan det bli vanskelig for aktørene å prioritere de store fellesløsningene. Med en tydeligere prioritering av fellesløsningene ville det sannsynligvis også vært enklere for de aktuelle etatene å argumentere for hvorfor det må prioriteres, både i form av ressurser og finansiering i egen virksomhet. Dette henger også sammen med at vi opplever en noe svak ledelsesforankring av strategien. Dersom strategien hadde vært tydeligere forankret, særlig i tiltakseiernes ledelse, ville det nok også vært enklere å argumentere for finansiering inn i felles prosjekter og tiltak.

4.3 Offentlig-privat samarbeid om nasjonal geodatastrategi

Privat sektor har et sett med ulike roller opp mot geodatastrategien, herunder som leverandør av tjenester til offentlig sektor, strategisk samarbeidspartner om å realisere strategien, og som bruker av den geografiske informasjonen offentlig sektor produserer og forvalter. Selv om bruken av geodata i privat sektor skaper store verdier, er det begrenset hvor stor del av denne gruppen som har et bevisst forhold til nasjonal geodatastrategi. Diskusjonen om samspillet mellom det offentlige og private begrenses til å omfatte private aktører som har et mer eller mindre bevisst forhold til geodatastrategien, herunder spesielt medlemsbedrifter i Geomatikk-bedriftene og Norge digitalt/Geovekst-samarbeidene.

Fra spørreundersøkelsen ser vi at det i relativt begrenset grad oppleves som at offentlig og privat sektor samarbeider om å realisere nasjonal geodatastrategi, se Figur 4-4.

Figur 4-4: I hvilken grad aktørene* opplever at offentlige og private virksomheter samarbeider for å realisere nasjonal geodatastrategi. Kilde: Spørreundersøkelse gjennomført av Menon Economics. N=102

**Tiltakseiere, kommuner og fylkeskommuner, Geomatikkbedriftene og rådgivende interessenter*

Fra intervju med private aktører får vi et inntrykk som stemmer godt overens med resultatet fra spørreundersøkelsen. Til tross for noen eksisterende samarbeids- og dialogarenaer oppleves det fra offentlig side som krevende å involvere privat sektor på en god måte, mens private aktører til dels opplever at de må «invitere seg selv inn» i dialogen. Informanter fra både offentlig og privat sektor uttrykker at strategien i større grad tar utgangspunkt i offentlig sektors perspektiv og arbeidsmåter, og i mindre grad privat sektors forutsetninger for å bidra inn mot strategiens visjon. Flere informanter tar opp hvilket bilde det offentlige og det private har av hverandre. Informanter fra offentlig sektor har et inntrykk av at private aktører profiterer på fellesgoder (den geografiske infrastrukturen). Private aktører, på sin side, ser at offentlige aktører kan ha en tendens til å utvikle tjenester som går lenger ut i verdikjeden enn de bør, og dermed blir vridende og i konkurranse med det private aktører kan tilby.

Vedrørende privat sektors konkrete bidrag til å realisere geodatastrategien i samarbeid med det offentlige, nevnes det at privat sektor involveres i ulike arbeidsgrupper rundt eksempelvis standardisering og utvikling av fellesløsninger. I disse tilfellene opptrer de imidlertid oftest som leverandører eller konsulenter fremfor som strategiske samarbeidspartnere. I de tilfeller privat sektor involveres i utforming og gjennomføring av tiltak, oppleves det som at involveringen skjer for sent. Tiltakene kan da ha et utgangspunkt som i mindre grad klarer å ivareta privat sektors bidrag. Videre nevnes det i intervju at de tiltakene i handlingsplanen som privat sektor er involvert i, er de mindre konkrete tiltakene. Dette går på akkord med privat sektors behov for forutsigbarhet i rammebetingelser for sin virksomhet.

Det finnes imidlertid tegn på at offentlig og privat sektor går i en felles retning. Aktører fra begge sektorer mener at geodatastrategien på overordnet og strategisk nivå er godt formulert, og tar innover seg viktige utfordringer som begge sektorene må være med på å løse. Vi ser også noe lignende bruk av strategien mellom det offentlige og det private. Mens fagpersoner ansatt i det offentlige tidvis bruker strategien for å drive forankring og jobber med å få midler til viktige prosjekter, nevnes det i intervju med private aktører at strategien har blitt brukt i dialog med eksempelvis kommunal sektor for å forankre tjenester som skal leveres fra privat sektor.

Geomatikkbransjen i Norge er ikke større enn at de fleste kjenner til de fleste – et tegn på at god dialog og endring til det bedre i høy grad er mulig. Innspill om positiv utvikling nevnes også, blant annet at KS har tatt en tydeligere rolle som koordinerende aktør på vegne av kommuner, samt at Kartverket som koordinator har blitt bedre på involvering. Videre trekkes Oljedirektoratet og Diskos-databasen frem som et eksempel på at en offentlig etat har klart å engasjere private aktører til å dele sine data inn i et system som forvaltes av en offentlig etat.

Vurderinger

Vi vurderer at geodatastrategien i begrenset grad legger i til rette for offentlig-privat samarbeid. Vi ser eksempler på felles retning og dialog mellom offentlig og privat sektor, men vi ser også at strategien er skrevet med utgangspunkt i offentlig sektors rolle og behov. I forlengelsen av dette har offentlige og private aktører i det overordnede en uenighet om roller og ansvar langs verdikjeden til geodata. Vi mener at dette bør tydeliggjøres i strategien, og at offentlig sektor, de nærmeste årene, skal fokusere på å styrke og vedlikeholde den geografiske infrastrukturen. Dette vil skape tydeligere avgrensning i offentlig og privat sektors roller og ansvar, samt bidra til privat sektors behov for forutsigbarhet.

5 Virksomhetenes arbeid med geodata for å støtte opp under strategiens definerte samfunnsutfordringer

Nasjonal geodatastrategi skal bidra til å løse samfunnsutfordringer. For å evaluere i hvilken grad strategien oppnår dette diskuterer vi først selve strategidokumentet sitt bidrag til å løse samfunnsutfordringer. Videre vurderer vi handlingsplanen som en forlengelse av strategien. Her diskuterer vi også hvorvidt forhold og rammebetingelser ligger til rette for virksomhetene som jobber med tiltakene i handlingsplanen og for kommunal sektors deltakelse.

5.1 Geodatastrategiens bidrag til å løse samfunnsutfordringer

Geodatastrategien trekker frem en rekke viktige samfunnsutfordringer og påpeker at geografisk informasjon vil være en del av løsningen for å håndtere disse utfordringene. De samfunnsutfordringene som er omtalt i geodatastrategien er følgende:

- **Internasjonalisering** og grenseoverskridende digitale tjenester
- **Den geopolitiske situasjonen**, med økt tilfang av militære og sivile øvelser og kriser
- **Beredskap**, der evnen til å håndtere krisesituasjoner blir stadig viktigere
- **Klimaendringer og andre miljøutfordringer** med vekt på at klimatilpasning blir viktigere og at matsikkerhet og forutsetninger for matproduksjon endres
- **Ny næringsvirksomhet**, med økte muligheter innenfor en rekke næringer
- **En effektiv offentlig sektor**, der det påpekes et behov for en mer effektiv offentlig sektor og mer effektive arbeidsformer, der fellesløsninger kan være en måte å hente ut stordriftsfordeler på tvers av offentlige virksomheter og forvaltningsnivåer
- **Urbanisering**, der geografisk informasjon kan spille en viktig rolle i planleggingen av smarte byer
- **Mål for bærekraftig utvikling**, som bygger på målene FN vedtok høsten 2015 om å legge til rette for en bærekraftig utvikling frem mot 2030

Listen som strategien tar for seg er omfattende, men områdene er relativt kort og overordnet beskrevet. Ifølge informantene er det utfordringsbildet som gis i strategien stort sett også gjeldende i dag. Imidlertid trekker informanter frem flere elementer som gjør at ulike samfunnsutfordringer er mer tilstedeværende enn det som kommer frem av strategiens beskrivelser.

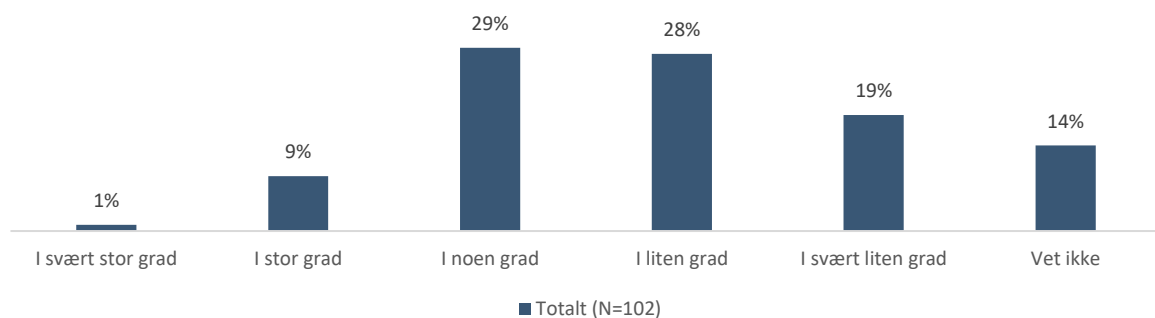
Det er ikke alle punktene i listen over som direkte er samfunnsutfordringer. Noen punkter peker i større grad på muligheter, eksempelvis i form av ny næringsvirksomhet. De er likevel alle områder der geografisk informasjon kan spille en viktig rolle. Geodata må kunne sies å være en nødvendig forutsetning for å kunne håndtere alle disse utfordringene, og realisere mulighetene. Dette ble også påpekt i intervju. Det er likevel ikke en tilstrekkelig forutsetning for å løse disse utfordringene. Listen over samfunnsutfordringer fremstår derfor mer som et utvalg av relevante eksempler på hvorfor man trenger gode geodata. Det er derfor viktig å vurdere hvordan geodatastrategien kan bidra til å løse viktige samfunnsutfordringer gjennom å innhente og tilrettelegge gode data for å kunne løse de faktiske utfordringene. Av denne grunn er det svært viktig å ha en god infrastruktur for geografisk informasjon.

Den geografiske infrastrukturen

Vi definerer geografisk infrastruktur til det samme som i geodataforskriften: «fundament for tilgang til og anvendelse av geodata»²⁹. Dette Leser vi som et ønske om at den digitale infrastrukturen for geografisk informasjon skal fungere som en plattform der det enkelt kan bygges tjenester på toppen av en felles grensesnitt³⁰. Dette fordrer at det uformes gode standarder for datautveksling, det vil si jamførte filtyper og grensesnitt (API).

En slik strømlinjeforming av den geografiske infrastrukturen, med en felles plattform, er godt i gang på geodataområdet, men det er rom for forbedring om vi ser på resultater fra spørreundersøkelsen. På spørsmålet om i hvilken grad det settes av tilstrekkelig med ressurser og innsats til vedlikehold av geografisk infrastruktur svarer kun én av ti respondenter at dette skjer i svært stor eller i stor grad, se Figur 5-1. Gjennom intervjuene får vi inntrykk av at det gjennomføres utbedringer på områder knyttet til den geografiske infrastrukturen, og at dette arbeidet i stor grad gjennomføres som enkelttiltak. Eksempler på slike gjennomførte tiltak som har hatt direkte innvirkning på geografisk infrastruktur er tiltak 21 (etablering av fellesløsning for lagring og forvaltning av detaljert grunnkart) og tiltak 8 (nasjonalt detaljert høydemodell). Vi har fra flere informanter fått indikasjoner på at et bestemt arbeid ikke ville vært gjennomført hvis ikke det hadde vært inkludert i tiltaksplanen. Likevel trekkes tiltaksplanen også frem som utfordrende, ettersom den ikke legger opp til varig forvaltning, som er det viktigste for den geografiske infrastrukturen.

Figur 5-1: I hvilken grad aktørene* opplever at det settes av tilstrekkelig med ressurser og innsats til vedlikehold av geografisk infrastruktur. Kilde: Spørreundersøkelse gjennomført av Menon Economics. N=102.

*Tiltakseiere, kommuner og fylkeskommuner, Geomatikkbedriftene og rådgivende interessenter

Vurderinger av geodatastrategiens bidrag til å løse samfunnsutfordringer

Fellestrekket for de samfunnsutfordringene som er trukket frem i geodatastrategien er at for å løse disse er det særlig behov for detaljerte geodata av god kvalitet, som oppdateres jevnlig og som er lett tilgjengelig. For eksempel vil beredskapsetatene i krisesituasjoner være svært avhengig av å ha nøyaktig geografisk lokalisering for å kunne handle raskt og effektivt. Det er derfor vår vurdering at geodatastrategien kan bidra til å løse disse

²⁹ Flere av våre informanter tolker «geografisk infrastruktur» til også å inkludere grunndata for geografisk informasjon, ofte avgrenset til de to første gruppene med vedleggsdata fra INSPIRE-direktivet (se Tabell 1-1). Forklaringen av «geografisk infrastruktur» på kartkatalogen geonorge.no omfatter også den bredere definisjonen fra geodataforskriften.

³⁰ Jamfør plattform-rammeverket fra systemutviklingslitteraturen, se for eksempel Bygstad og Hanseth (2019): *Transforming digital infrastructures through platformization*.

samfunnsutfordringene i den grad den legger til rette for innsamling, kvalitetssikring og forvaltning av geografiske data.

Vår forståelse av resultatkjeden for innsamling, kvalitetssikring og forvaltning av geodata er illustrert i Figur 5-2. Med bakgrunn i geodatastrategien utformes et tiltak som ligger til grunn for utforming av løsninger og tjenester, som igjen kan gjøre det enklere å løse viktige samfunnsutfordringer. Vår vurdering er derfor at den geografiske infrastrukturen må prioriteres over andre tiltak. Dette kan da bidra til å reallokere ressurser til arbeidet med den geografiske infrastrukturen

Figur 5-2: Resultatkjede: hvordan nasjonal geodatastrategi skal bidra til løsninger og tjenester som løser samfunnsutfordringer

5.2 Geodatastrategiens handlingsplan og dens bidrag til å løse sentrale utfordringer på geodataområdet

Geodatastrategien har en tilhørende handlingsplan med konkrete tiltak som skal bidra til oppfyllelse av strategien. KDD har det overordnede ansvaret for handlingsplanen, mens Kartverket koordinerer arbeidet. Handlingsplanen godkjennes av Samordningsgruppen for geografisk informasjon. Handlingsplanen og Samordningsgruppen er derfor vesentlige for å sikre relevans i arbeidet med geodata.

Handlingsplanen ble publisert i april 2019. Det påpekes i Årsrapporten for handlingsplanen fra 2019 at det i forkant av utarbeidelsen ikke ble gjennomført noen analyse av målrettede tiltak i lys av samfunnsutfordringene som nevnes i strategien³¹. Tiltakene som har blitt foreslått er altså dels uavhengige av de samfunnsutfordringer som er definert. Det var i handlingsplanens årsrapport for 2019 uttrykt at man ønsket å etablere tiltak som kunne understøtte en del av samfunnsutfordringene i større grad. Det ble også påpekt at man ikke hadde tiltak som dekket alle delmålene i strategien³². Det er videre i intervjuer pekt på at en del tiltak ble tatt inn i handlingsplanen fordi det var noe man allerede jobbet med, og at det passet delvis inn. I tillegg er det slik at nye tiltak er kommet til, og ikke alltid med henblikk til målene. Det er en opplevelse, hos informantene, av at det har vært litt tilfeldig hvilke tiltak som er tatt inn i handlingsplanen. Det er nå totalt 55 tiltak i handlingsplanen, og de varierer stort i omfang, antall aktører som er involvert og i hvilken grad de adresserer målene i geodatastrategien. Det slås fast

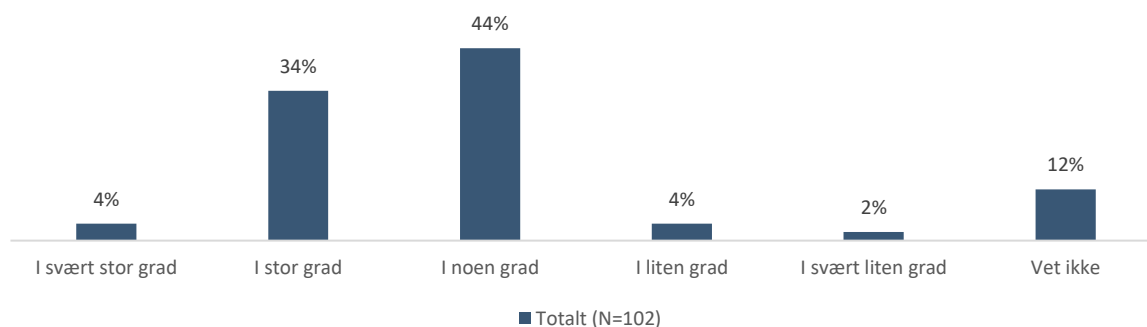
³¹ Kartverket. (2020). Statusrapport om nasjonal geodatastrategi – handlingsplan - status pr 31.12.2019. Tilgjengelig [her](#).

³² Kartverket. (2020). Statusrapport om nasjonal geodatastrategi – handlingsplan - status pr 31.12.2019. Tilgjengelig [her](#).

i årsrapporten for tiltaksplanen for 2021 at det er god progresjon på en del av tiltakene, men at særlig fellestiltak sliter med progresjonen i henhold til plan.³³ Det påpekes også at dette ble noe bedret på høsten 2021.

Denne evalueringen omhandler en vurdering av nasjonal geodatastrategi. Handlingsplanen og dens tiltak er en naturlig forlengelse av strategien. Imidlertid skal ikke prosjektet evaluere de konkrete tiltakene som ligger i handlingsplanen. Informantene vurderer tiltakene i handlingsplanen som fornuftige, og mindre enn ti prosent av respondentene svarer at tiltakene i liten eller svært liten grad bidrar til reelle og viktige endringer i samfunnet. Dette er vist i figuren under.

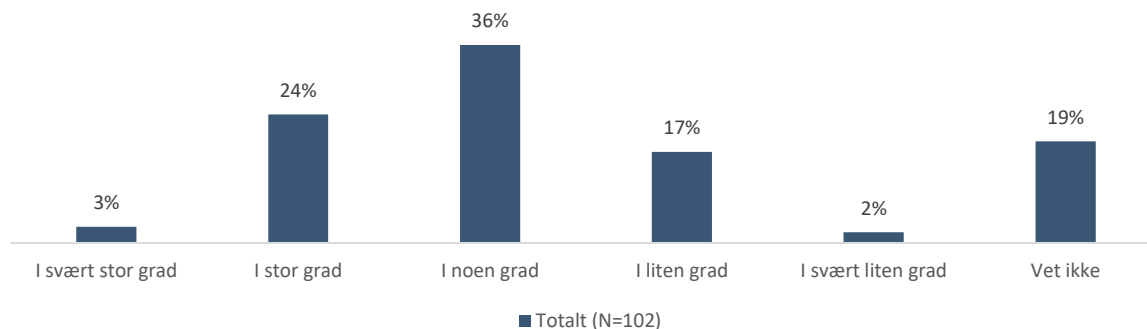
Figur 5-3: I hvilken grad aktørene* opplever at gjennomføring av tiltak i geodatastrategiens handlingsplan bidrar til reelle og viktige endringer i samfunnet. Kilde: Spørreundersøkelse gjennomført av Menon Economics. N=102.

*Tiltakseiere, kommuner og fylkeskommuner, Geomatikkbedriftene og rådgivende interessenter

Flertallet av informantene mener likevel at handlingsplanen fremstår ufokusert og at det mangler en tydelig prioritering av tiltak. Dette ser vi tydelig fra svarene på spørreundersøkelsen der det er en overvekt av respondenter som mener at det skjer en bevisst prioritering kun i noen eller i liten grad, se figuren under. Dette er faktisk noe mer positivt enn det som utdypes i intervjuene. Her er det tilnærmet enighet om at man ønsker en klarere prioritering av tiltakene.

Figur 5-4: I hvilken grad aktørene* opplever at det skjer en bevisst prioritering for å gjennomføre de mest virkningsfulle tiltakene i handlingsplanen. Kilde: Spørreundersøkelse gjennomført av Menon Economics. N=102

*Tiltakseiere, kommuner og fylkeskommuner, Geomatikkbedriftene og rådgivende interessenter

³³ Samordningsgruppen for geografisk informasjon. (2022). Handlingsplan nasjonal geodatastrategi – Årsrapport 2021. Tilgjengelig [her](#).

Det er flere som etterlyser en prosess for å se mer helhetlig på tiltakene opp mot samfunnets behov, og gjennomføre en konkret prioritering. Enkelte trekker frem at listen med tiltak fremstår mer som en ønskeliste over hva som kan være fint å få gjennomført enn en reell liste over det man faktisk skal gjennomføre. Det er trukket frem av flere at Samordningsgruppen skal være et forum for å diskutere og peke på de tiltak de mener er viktige å jobbe med. De har noen midler som kan benyttes til dette formålet, men det har imidlertid vært vanskelig for gruppen å fungere som et styrende organ.

Både ved oppstarten av handlingsplanen og underveis har det ikke vært en helhetlig prosess for å vurdere hvilke tiltak som er relevante for geodatastrategien og hvilke mål tiltakene løser. I tillegg løfter flere informanter frem utfordringer knyttet til å finansiere tiltak i egen virksomhet. Det kan være at tiltakseier justerer noe på tiltakene sammenlignet med det som var det opprinnelige forslaget, for at det skal passe bedre med målene til virksomheten. Dette kan resultere i at tiltaket blir suboptimalt sett opp mot geodatastrategien og de målene som er satt der. Det er også enkelte informanter som har uttrykt at tiltaksplanen bærer preg av «hva som er på moten», og dermed samsvarer lite med de mer langsiktige behovene knyttet til den geografiske infrastrukturen. Det er fra svært mange pekt på at man trenger en gjennomgang både for å kartlegge om tiltakene er relevante sett opp mot målene til geodatastrategien og deretter prioritere de tiltakene som er relevante. Det er ikke åpenbart hvem som skal gjennomføre denne prioriteringen, men enkelte peker på Samordningsgruppen som den naturlige aktøren. Andre påpeker at det viktigste er at det skjer en god forankring av de tiltakene som prioriteres.

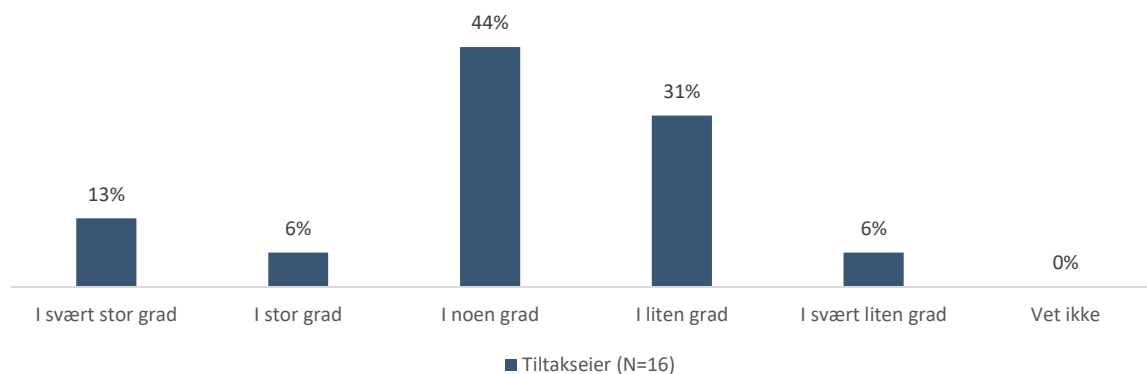
Vurderinger av handlingsplanen

Det er vår vurdering at handlingsplanen dokumenterer mye av det gode arbeidet som gjøres på tvers av offentlig sektor, og setter de ulike virksomhetenes arbeid i en sammenhengende kontekst. Men siden målene i strategien ikke er prioritert, forplanter dette seg til handlingsplanen, som heller ikke har en tydelig prioritering. Handlingsplanen består i dag av 55 ulike tiltak. Vår vurdering er at det er flere elementer som spiller inn og bidrar til det store omfanget av handlingsplanen, og den manglende prioriteringen mellom tiltak. Som vi har sett over er geodata viktig i svært mange sammenhenger og for å løse mange store samfunnsutfordringer. Det er derfor naturlig at det skjer mye innenfor utviklingen av geodata og at det involverer mange aktører. Av denne grunn kan det være relevant med mange tiltak innenfor ulike områder og med ulikt omfang. I tillegg eksisterer det ikke et forum som kan prioritere mellom tiltakene og håndheve denne prioriteringen. Det er vår vurdering at det bør foretas en gjennomgang og prioritering av alle tiltakene. Da vil det bli enklere for virksomhetene å fokusere sin innsats på det som er viktigst. Vår oppfattelse er at dette vil være samlende på tvers av forvaltningsnivåer og virksomheter, og skape et felles målbilde også på det operative nivået. Vi diskuterer manglende prioritering og tiltaksplanens formål ytterligere i våre overordnede vurderinger i kapittel 6.

5.3 Tiltakseiernes forutsetninger og rammebetingelser for å gjennomføre tiltak i handlingsplanen

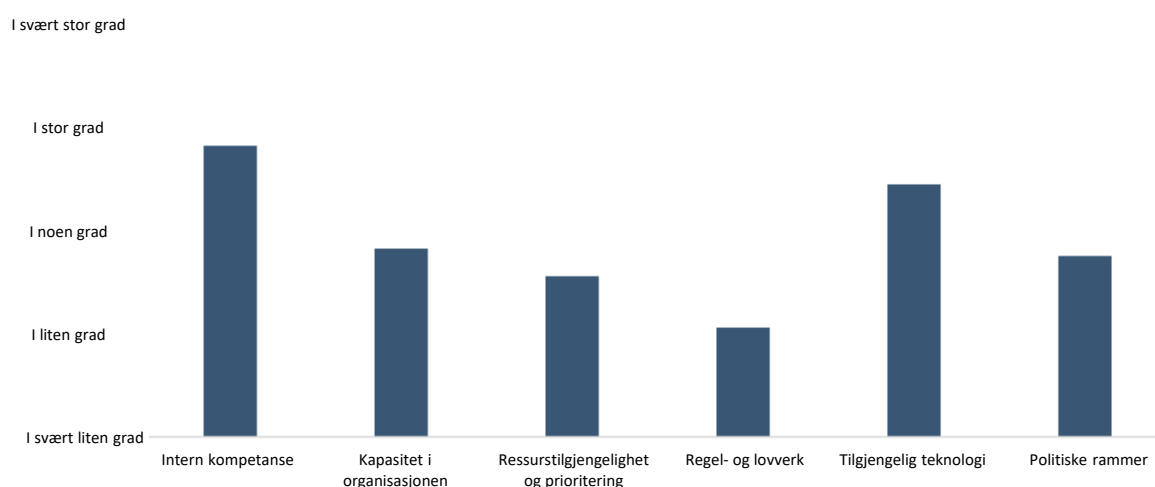
Gitt den omfattende mengden tiltak og ulikheten i omfang, er det viktig å vurdere virksomhetenes forutsetninger og rammebetingelser for å gjennomføre tiltak de har eierskap til. Flere av tiltakene i handlingsplanen omhandler forhold som tiltakseier ville hatt en interesse av å ta tak i uavhengig av handlingsplanen. Imidlertid er offentlige virksomheter under press, og tiltakseiere må prioritere mellom tiltakene som gjennomføres i forbindelse med geodatastrategien og andre mål og tiltak i egen virksomhet. Fra spørreundersøkelsene rettet mot tiltakseiere ser vi, som illustrert i Figur 5-5, at kun 19 prosent av tiltakseierne prioriterer tiltak som ligger under handlingsplanen over andre mål og tiltak i egen virksomhet.

Figur 5-5: I hvilken grad tiltakseiere opplever at gjennomføring av tiltak under geodatastrategiens handlingsplan prioriteres over andre mål og tiltak i egen virksomhet. Kilde: Spørreundersøkelse gjennomført av Menon Economics. N=16

Videre har vi spurt tiltakseierne om å vurdere i hvilken grad rammebetingelser legger til rette for å gjennomføre tiltak egen virksomhet står ansvarlig for, innenfor tidsrammen tiltakene er definert for. Svarene er illustrert i Figur 5-6, og tyder på at det er for lite ressurser i virksomhetene til å gjennomføre tiltakene. Følgelig kan ikke tiltaksplanen tolkes som en plan hvor samtlige tiltak nødvendigvis vil bli gjennomført ved utgangen av strategiens periode, men som en plan som legger føringer for et langsiktig arbeid.

Figur 5-6: I hvilken grad tiltakseiere opplever at interne og eksterne rammebetingelser legger til rette for gjennomføring av tiltak de er ansvarlige for, innen tidsrammen tiltakene er definert for. Kilde: Spørreundersøkelse gjennomført av Menon Economics. N=16

Under dybdeintervjuene spurte vi aktørene om deres behov for kompetanse og ressurser, og situasjonen knyttet til kapasitet i egen organisasjon. utfordringer knyttet til mangelen på kompetanse, spesielt innenfor det teknologiske området, har blitt trukket frem av flere intervjuobjekter. Mindre aktører og kommuner har ellers også blitt trukket frem flere ganger som eksempler på aktører som spesielt kan oppleve utfordringer når det gjelder tilgang til ressurser, og følgelig også kompetanse.

Vurderinger av forutsetninger for å gjennomføre tiltak i handlingsplanen

Tiltakseiere prioriterer i begrenset grad tiltak i geodatastrategien over andre tiltak og planer i egen virksomhet. Dette henger sannsynligvis sammen med manglende forankring hos ledelse i egen virksomhet beskrevet i kapittel

3.2.1. Videre har vi et inntrykk av at Samordningsgruppen for geografisk informasjon har begrenset mandat og mulighet til å styre virksomhetene til å prioritere gjennomføring av enkelte tiltak. Sånn sett blir det opp til det enkelte fagmiljøet hos en tiltakseier å prioritere, finansiere og gjennomføre tiltak. Dette er uheldig og legger ikke til rette for en helhetlig innretning av innsatsen på geodataområdet.

Når det kommer til interne barrierer og rammebetingelser for å gjennomføre tiltak, nevnes kompetanse som en særskilt kritisk faktor. Vi ser dette både for geodatafeltet, men også i andre kompetansemiljøer. Vår vurdering er at kompetanse er og kommer til å bli en knapp ressurs på geodatafeltet, og offentlig sektor for øvrig. Dette forsterker viktigheten av og behovet for tydelig prioritering og fokusert arbeid innen geodatafeltet.

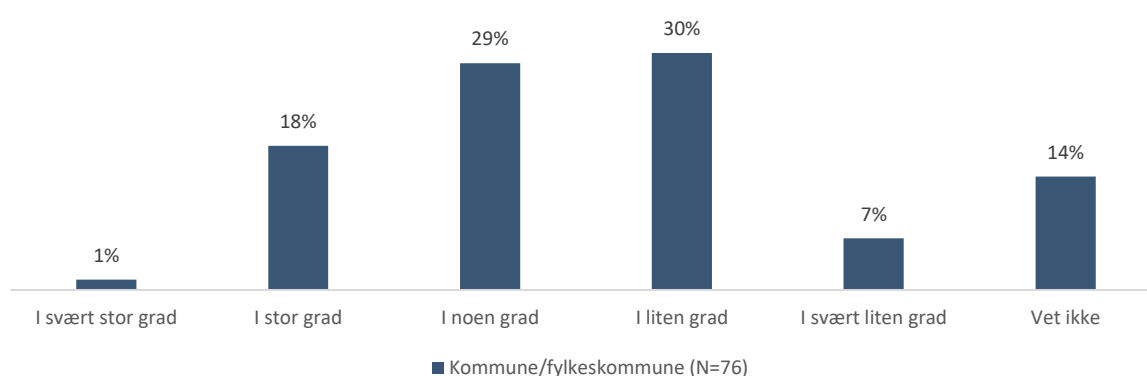
5.4 Kommunal sektors arbeid med geodata

Kommunal sektor spiller en kritisk rolle i vedlikeholdet av den geografiske infrastrukturen. Det er derfor interessant å forstå hvordan kommunene kan engasjeres ytterligere for å bidra til å realisere geodatastrategiens visjon.

Etter plan- og bygningsloven § 2-1 første ledd skal norske kommuner sørge for at det foreligger et oppdatert offentlig kartgrunnlag for de formål som omhandles i loven. Dette er i dag kjent som det offentlige kartgrunnlaget (DOK). Kommunene står i stor grad ansvarlig for operative oppgaver og sikring av kvalitet i det offentlige kartgrunnlaget, og har et mindre bevisst forhold til geodatastrategien enn de statlige etatene, som diskutert tidligere i rapporten.

Vi har spurt kommuner om hvordan de eventuelt bruker og tar hensyn til nasjonal geodatastrategi og handlingsplanen i sitt arbeid med geodata, og finner at om lag en femtedel av kommunene i stor eller svært stor grad bruker strategien aktivt. Siden utvalget vi får respons fra sannsynligvis har en skjevhet mot kommuner som er modne innenfor fagområdet geodata, kan denne andelen i virkeligheten forventes å være lavere.

Figur 5-7: I hvilken grad kommunal sektor bruker og hensyntar nasjonal geodatastrategi med tilhørende handlingsplan aktivt innenfor sin geodataplanlegging. Kilde: Spørreundersøkelse gjennomført av Menon Economics

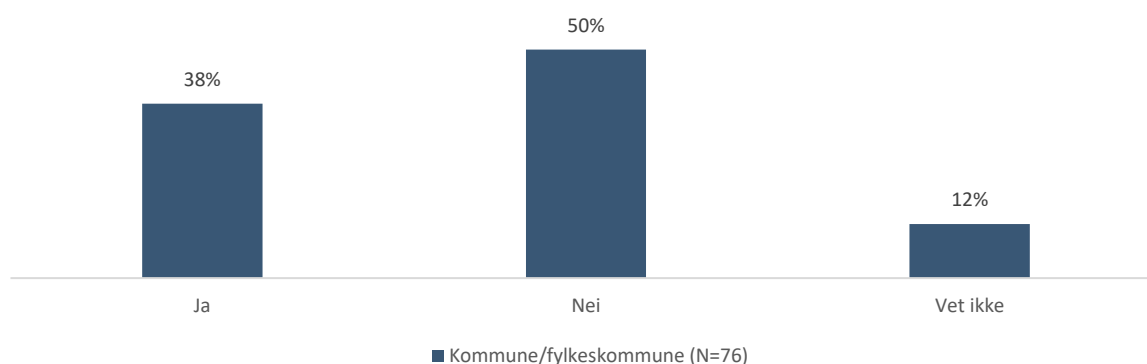

Informanter fra kommunal sektor trekker frem at det kan være utfordrende å sette strategien i en kommunal kontekst og operasjonalisere den. Strategien oppleves mer som et mer perifert dokument for kommuner og KS. Så lenge det ikke etableres tiltak for kommuner basert på strategien, vil den forbli mer i bakgrunnen. Strategien oppleves i større grad som en beskrivelse av hvordan staten tenker sektoren skal utvikle seg, fremfor en retning som kommunal sektor skal bli med å utvikle seg mot.

Det er stor variasjon i omfanget av kommunenes geodatamiljø, hvor de største kommunene ofte har dedikerte fagmiljøer i form av egne geomatikkavdelinger, mens det i mindre kommuner kan være kun en liten del av en stilling som utgjør hele geomatikkmiljøet. Omfanget av kommunenes geodatamiljø er imidlertid ikke kun betinget av kommunens folketall, og derav evnen til å finansiere en geomatikkavdeling, men også de spesifikke utfordringene kommunen står overfor. For eksempel vil en kommune som er spesielt utsatt for skredfare være nødt til å inneha kompetansen som kreves for å inkludere skredkart ved utforming av kommunens arealplan. Dette illustrerer hvordan forholdet til geodata i noen tilfeller kan være spesielt oppgaveorientert, og strategiorienteringen er mindre viktig.

Det kan være mer nærliggende for en kommune å strukturere arbeidet sitt med geodata i en geodataplan heller enn å se til den nasjonale geodatastrategien. Vi ser imidlertid fra spørreundersøkelsen at under halvparten av respondentene har en egen geodataplan, se Figur 5-8.

Figur 5-8: Hvorvidt kommunen/fylkeskommunen har en geodataplan. Kilde: Spørreundersøkelse gjennomført av Menon Economics

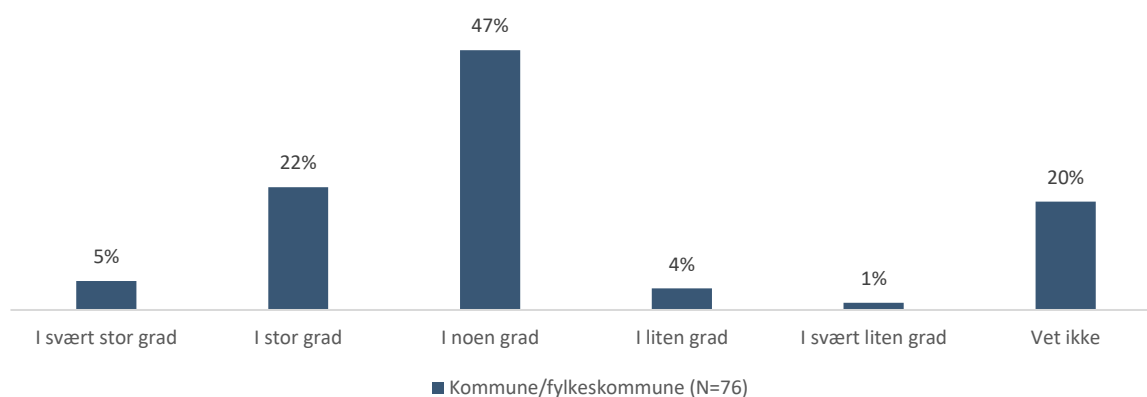

Flere respondenter i undersøkelsen påpeker imidlertid at en geodataplan er ønsket, planlagt, under utarbeidelse eller venter på politisk vedtak. Dette tilsier at kommunene i økende grad jobber med å strukturere arbeidet sitt med geodata.

I utarbeidelsen av geodataplaner er det hensiktsmessig for kommunene å vurdere kobling til øvrige planer, inkludert nasjonal geodatastrategi. Fylkesgeodataplanene og Kartverkets fylkeskontor bidrar til å sikre en kobling mellom nasjonal geodatastrategi og de kommunale oppgavene. Vi har ikke fått redegjort for i hvilken grad fylkesgeodataplaner kobles til nasjonal geodatastrategi, men ser det som naturlig at det skjer en trinnvis operasjonalisering fra nasjonal strategi til fylkeskommunale planer som da sees til ved kommunenes arbeid.³⁴ Vi har et inntrykk av at kommuner i større grad kobler arbeidet sitt til fylkesgeodataplaner. Når vi spør kommunal sektor om deres behov, interesser og prioriteringer ivaretas av den nasjonale geodatastrategiens handlingsplan, svarer rundt halvparten at den i hverken stor eller liten grad gjør det. Dette er vist i figuren under.

³⁴ Vi ser eksempelvis at Oslo og Viken fylker i fellesskap og Innlandet fylke har fylkesgeodataplaner publisert på Kartverkets hjemmesider med satsingsområder som knyttes til tiltak i nasjonal geodatastrategis handlingsplan.

Figur 5-9: I hvilken grad kommuner og fylkeskommuner opplever at kommunal sektors behov, interesser og prioriteringer ivaretas i tiltak i geodatastrategiens handlingsplan. Kilde: Spørreundersøkelse gjennomført av Menon Economics

I handlingsplanens årsrapport for 2021 trekkes det frem at kommunene er lite framtreddende som ansvarlig for tiltak, men bidrar på noen. Kommuner deltar i om lag 20 tiltak, men står ikke ansvarlig for noen av dem.³⁵ Enkelte informanter har et inntrykk av at flere tiltak og prosjekter som drives av statlige virksomheter preges av statlig organisering. Tiltak kan følgelig oppleves delvis fragmentert og i siloer. For kommunene, som i stor grad forholder seg til innbyggeres behov på tvers av sektorer, kan denne organiseringen oppleves som frustrerende og vanskelig å involvere seg i. Kommunenes mulighet til å avsette dedikerte ressurser til å jobbe med innspill mot handlingsplanen og nasjonalt arbeid varierer, og daglig drift og oppgaveløsning må ofte prioriteres. Manglende involvering av kommunal sektor i utforming av tiltak kan resultere i at tiltak utformes og gjennomføres på en mindre effektiv og riktig måte. Mekanismer for hvordan tiltak i handlingsplanen utformes er også relevant her. I prinsippet kan kommunal sektor spille inn tiltak, som tiltakseier skal ha ansvar for. Tiltakseier har imidlertid anledning til å tilpasse tiltak for å bidra til finansiering og gjennomføring. Her ligger det en risiko for at kommunale og tverrsektorielle behov forsvinner i prosessen med å utarbeide tiltaket. Informanter trekker frem at KS og deres prosjekter i større grad oppleves å være tverrfaglig koordinert enn mange andre større prosjekter.

Vurderinger knyttet til kommunal sektors arbeid med geodata

Vår vurdering er at det er et klart behov for å engasjere og involvere kommunal sektor, samt et behov for å styrke deres evne til å jobbe med geodata på en strukturert og effektiv måte. Det er viktig her å ta hensyn til forskjeller i kommunenes rammebetingelser for å jobbe strukturert og målrettet med geodata. Dette er spesielt knyttet til kompetanse og ressurser. Vi har også observert at noen kommuner lager felles geodataplaner og samkjører sine ressurser og innsats. Dette gjør at det blir vanskelig å snakke om kommunale behov og ønsker under ett.

Flere kommuner, spesielt noen av de mindre, hviler i stor grad på private leverandører av GIS-analyser. Årsaken til dette er knappe ressurser, og i noen grad mangel på nødvendig kompetanse. Om det hadde eksistert bedre grensesnitt og fellesløsninger, i form av en velutviklet geografisk infrastruktur, kunne både kommunal og privat sektor realisert betydelige gevinster. Sammenstilling av geodata for å utføre kommunens oppgaver ville vært enklere og følgelig ville kommunene vært i en bedre posisjon til å gjøre dette på egen hånd. Samtidig ville det vært enklere for private aktører å levere gode tjenester fremfor å måtte bruke ressurser på å bygge infrastruktur selv.

³⁵ Samordningsgruppen for geografisk informasjon. (2022). *Handlingsplan nasjonal geodatastrategi - årsrapport 2021*. Tilgjengelig [her](#).

Det kan vurderes om tiltak for kommunal sektor må drives og eies av kommunale representanter. Kartverket trekker frem at det har vært forsøkt å gi kommunesamarbeid ansvar for tiltak in handlingsplanen, men at det er krevende å få til velfungerende samarbeidskonstellasjoner for å gjennomføre tiltak over lengre tid. For å bidra til velfungerende samarbeidskonstellasjoner kan det også her være relevant å trekke inn KS sine erfaringer med å involvere og støtte opp under engasjerte kommuner som vil bidra inn i det nasjonale arbeidet. Kartverket, som nasjonal geodatakoordinator, og Samordningsgruppen kan muligens dra læring av disse erfaringene, spesielt knyttet til involvering og medvirkning fra kommunal sektor.

DEL 3: MENONS OVERORDNEDE VURDERINGER OG ANBEFALINGER

6 Overordnede vurderinger av nasjonal geodatastrategi

Vi har til nå gjengitt en rekke resultater fra vår informasjonsinnhenting, samt våre vurderinger knyttet til ulike observasjoner. I dette kapitlet trekker vi frem noen overordnede vurderinger knyttet til midtveisevalueringen av nasjonal geodatastrategi. Dette er vurderinger knyttet til temaer det er viktig å omtale inn mot den siste delen av strategiperioden. Vi drøfter først geodatastrategien i lys av dets forankring, prioritering av tiltak og finansiering. Videre vurderer vi hva som er foreløpige effekter av geodatastrategien, for statlig, privat og kommunal sektor.

6.1 Forankring av nasjonal geodatastrategi

Basert på informasjonsinnhenting og dialog med aktører er det vår vurdering at nasjonal geodatastrategi i begrenset grad er forankret relativt til det som er ønskelig for å få gjennomslagskraft. Strategien er godt kjent hos statlige virksomheters fagpersoner innenfor geodataområdet, men er i mindre grad kjent hos ledelsen i de relevante og involverte virksomhetene, med unntak av Kartverket. Dette kan igjen tyde på mindre grad av forankring hos de ulike eierdepartementene, med unntak av KDD.

Det er vår vurdering at lav grad av forankring hos ledelsen fører til to hovedutfordringer for realisering av geodatastrategien:

- Det kan være vanskelig å få gjennomslag for og finansiering til relevante tiltak i egen virksomhet som kan bidra til å realisere strategien
- Det er vanskeligere for aktørene å samles om og se det helhetlige perspektivet for tiltak på geodataområdet

Forankring er viktig i kontekst til geostrategien ettersom dokumentet nettopp er en strategi, og ikke et satsingsforslag eller en stortingsmelding. Strategien medførte ikke økte bevilgninger eller midler, men fordrer at offentlig og privat sektor engasjerer seg og jobber i den felles retningen som strategien skisserer. Dette arbeidet må da gjøres innenfor de øvrige rammene som aktørene forholder seg til. Hvis strategien ikke er forstått og forankret på høyt nok nivå, blir det utfordrende for fagmiljøer å få gjennomslag for tiltak, og finansiering til sitt arbeid opp mot geodatastrategien. Manglende lederforankring kan også føre til suboptimale sammensetninger av tiltak som gjennomføres, heller enn en helhetlig planlegging. Hver enkelt virksomhet gjør det som er optimalt for seg, og ikke nødvendigvis det som hadde vært optimalt samlet sett.

Forståelse for og forankring av strategien er lavere hos privat og kommunal sektor sammenlignet med de statlige etatene, noe som gjør at deres perspektiver ikke kobles på tidsnok og i tilstrekkelig grad i utforming av tiltak. Dette utgjør potensielt en ytterligere risiko for at tiltak og arbeid som gjøres ikke har et helhetlig perspektiv på samfunnets og aktørenes behov.

Gitt vurderingene over, er det interessant å se på geodatastrategiens forankring og gjennomslagskraft sammenlignet med andre strategier. I denne sammenhengen er digitaliseringsstrategien³⁶ en relevant strategi å sammenligne med. Det er vår vurdering at denne strategien har virket mer samlenende, og fått til et felles engasjement i større grad enn geodatastrategien. Livshendelser som utgangspunkt for sammenhengende tjenester gir digitaliseringsstrategien, og virksomhetene som skal samarbeide på tvers, en felles forståelse av

³⁶ KMD. (2019). *Én digital offentlig sektor - Digitaliseringsstrategi for offentlig sektor 2019–2025*. Tilgjengelig [her](#).

hvilken retning det offentlige skal jobbe mot. Vi mener at geodatastrategien ikke har et tilsvarende begrepsapparat for felles retning.

6.2 Prioritering av handlingsplanens tiltak

Strategi handler om å ta valg, og implisitt i det ligger at man ikke kan prioritere alt. Det er vår vurdering at geodatastrategiens handlingsplan fremstår i større grad som en oversikt over tiltak som det (vil) jobbes med enn som et verktøy for å prioritere innsats der det gir mest verdi. Fundamentale og retningsgivende tiltak knyttet til den geografiske infrastrukturen presenteres på lik linje med tiltak knyttet til sektorspesifikk tjenesteutvikling. Det fremstår, for oss, heller ikke tydelig hva som er kriterier for opptak som et tiltak i handlingsplanen. Vårt inntrykk er at det finnes mye aktivitet i offentlig sektor som «kunne» vært en del av tiltaksplanen, men som mer eller mindre tilfeldigvis ikke har blitt inkludert. Dersom man skal klare å realisere geodatastrategien er det viktig å ha en strategisk tilnærming og kunne prioritere for å oppnå høyest mulig nytte. Det er vårt inntrykk at dette er den mest presserende endringen som må implementeres for å kunne realisere geodatastrategien i større grad enn i dag.

For våre vurderinger er det hensiktsmessig å drøfte hva handlingsplanens hensikt og rolle er. Handlingsplanens uttalte formål er å «beskrive aktivitetene som skal utføres de neste årene», samt å «henvende seg mot viktige utfordringer på geodataområdet. Dette skjer blant annet gjennom arbeidet knyttet til sentrale samfunnsutfordringene og digitaliseringen av offentlig sektor, som beskrevet blant annet i geodatastrategien».³⁷ Disse formuleringene beskriver to funksjoner som handlingsplanen kan ha:

1. Handlingsplanen kan for det første fungere som en oversikt over relevante tiltak og aktiviteter som gjennomføres og planlegges i offentlig sektor
2. Handlingsplanen kan fungere som et operativt supplement til geodatastrategien, og brukes til å aktivt tilpasse og prioritere arbeidet med geodata i lys av dagens utfordringer på et mer konkret nivå enn selve strategidokumentet

Vår vurdering er at handlingsplanen i større grad svarer til det førstnevnte formålet, og gir en oversikt og forståelse av den tverrsektorielle aktiviteten som gjennomføres på geodataområdet. Imidlertid mangler planen mekanismer for en aktiv og tydelig prioritering. Dette medfører at handlingsplanen i mindre grad mobiliserer til felles innsats om de større utfordringene på geodataområdet, for eksempel utvikling og vedlikehold av den geografiske infrastrukturen.

Følgene av dette er blant annet at beslutningstakere som ikke er godt kjent med tematikken i mindre grad vil kunne tolke og forstå arbeidet som utføres, og rette sin innsats til å støtte oppunder dette. Forankring på ledelsesnivå hos virksomhetene er derfor viktig for å kunne prioritere og gi strategiske føringer i egen etat.

6.3 Finansiering

Geodatastrategien i seg selv medfører ikke finansiering av tiltak. I et tidligere utkast av geodatastrategien ble eksempelvis finansiering av den geografiske infrastrukturen tydeligere omtalt, og et delmål om å sikre finansiering av den geografiske infrastrukturen forelå. Dette delmålet ble imidlertid tatt ut av den endelige

³⁷ Geonorge. *Nasjonal geodatastrategi og handlingsplan*. Tilgjengelig [her](#).

versjonen av geodatastrategien.³⁸ Det er vår oppfatning at dette har bidratt til at finansieringsutfordringen ikke har kommet så godt frem, til tross for utfordringene på området.

Det er vår vurdering at det er utfordrende å gjennomføre og finansiere tverrsektorielle tiltak som går over lang tid. Det er både koordineringsutfordringer og finansieringsutfordringer knyttet til denne typen arbeid, siden det ikke alltid er klart hvem som skal «eie» tiltaket. Dersom mange aktører skal utvikle en fellesløsning sammen kan det føre til mindre eierskap enn i de mer sektorspesifikke tiltakene. Det kan også være vanskeligere å argumentere for å bidra til finansiering av disse tiltakene internt i egen virksomhet, når eierskapet og nytten kanskje bare er knyttet til deler av løsningen.

Vi ser tydelige behov for å sikre vedlikehold og videreutvikling av den geografiske infrastrukturen. Det er vår vurdering at finansieringsutfordringene er sterkt knyttet til forankrings- og prioriteringsutfordringene omtalt tidligere. Dersom det både blir en bedre ledelsesforankring hos tiltakseierne og en tydeligere prioritering av fellesløsninger og den geografiske infrastrukturen, bør det bli enklere å argumentere for at både finansiering og ressurser må settes av til dette arbeidet hos de ulike tiltakseierne (og på sikt hos andre aktører). Det er ikke gitt at forankring og prioritering i seg selv vil være tilstrekkelig for å sikre finansiering og forvaltning av den geografiske infrastrukturen på sikt. Vår vurdering er imidlertid at tydeligere forankring og prioritering er det første og viktigste steget.

6.4 Foreløpige effekter av nasjonal geodatastrategi

Statlig, privat og kommunal sektor spiller alle en rolle i realisering av nasjonal geodatastrategi, samtidig som de alle påvirkes av strategien, på ulike måter. Det er, som nevnt, utfordrende å vurdere effekter som direkte og isolert kan kobles til strategien selv. Imidlertid vurderer vi, med informasjonen som er innhentet, at vi kan gjøre noen vurderinger av foreløpige effekter. Disse fordeler seg på sektorer og tema, og er illustrert i tabellen nedenfor. Under tabellen beskriver vi de foreløpige effektene for hver sektor.

Tabell 6-1: Tema for vurdering av foreløpige effekter av nasjonal geodatastrategi

Statlig sektor	Privat sektor	Kommunal sektor
<ul style="list-style-type: none">• Målbilde og felles retning• Sammenstilling av tiltak• Målrettede og prioriterte tiltak• Vedlikehold av geografisk infrastruktur	<ul style="list-style-type: none">• Målbilde og felles retning• Ivaretagelse av privat sektors behov• Involvering i utarbeidelse og utførelse av tiltak	<ul style="list-style-type: none">• Målbilde og felles retning• Ivaretagelse av kommunal sektors behov

6.4.1 Foreløpige effekter for statlig sektor

Målbilde og felles retning: Vår vurdering er at nasjonal geodatastrategi bidrar til et overordnet felles målbilde og en retning for statlige virksomheter. Strategiens målsettinger og beskrivelse av samfunnsutfordringer er fortsatt relevante. Imidlertid er målbildet vesentlig mindre tydelig på et operativt nivå. Dette er blant annet

³⁸ I tillegg innebærer strategiens handlingsplan et tiltak for å utrede samarbeids- og finansieringsmodeller for nasjonal geografisk infrastruktur. Imidlertid ser det ikke ut til å ha resultert i nye finansieringsmodeller på nåværende tidspunkt.

knyttet til at delmålene i strategien ikke er prioritert, og at det ikke er formulert delmål for hovedmål 4 som omhandler rammebetingelsene.

Sammenstilling av tiltak: Vår vurdering er at nasjonal geodatastrategi har bidratt til en samlet oversikt over innsatsen som ligger til grunn i statlig sektor, i form av handlingsplanen og dets tiltak. Tiltakene adresserer en rekke utfordringer som de ulike etatene og departementene er opptatt av. Vår vurdering er at strategien har bidratt til gjennomføring av noen av tiltakene. Måten strategien har bidratt på er at den, blant annet, har blitt brukt som argumentasjon for å gjennomføre visse tiltak. På den andre siden er det vår oppfattelse at det også er mange tiltak som ville blitt gjennomført uavhengig av geodatastrategien.

Målrettede og prioriterte tiltak: Vår vurdering er at geodatastrategien og dens handlingsplan i mindre grad fører til gjennomføring av målrettede og prioriterte tiltak i statlig sektor. Som beskrevet i rapportens del 2, består handlingsplanen av et stort antall tiltak som ikke har en eksplisitt eller tydelig prioritering. Videre ser vi at tiltakseierne i relativt liten grad prioriterer tiltak i handlingsplanen over andre tiltak og planer i egen virksomhet. Dette følger trolig av relativt lav ledelsesforankring hos tiltakseierne.

Vedlikehold av geografisk infrastruktur: Gitt at det ikke bevilges ekstra midler til den geografiske infrastrukturen, vil den være avhengig av prioritering fra de relevante tiltakseierne for å bli vedlikeholdt. Sett i lys av utfordringene knyttet til manglende prioritering og fokus i handlingsplanens tiltak, er det vår vurdering at strategien i mindre grad sikrer vedlikehold og videreutvikling av den geografiske infrastrukturen.

6.4.2 Foreløpige effekter for privat sektor

Målbilde og felles retning: Vår vurdering er at nasjonal geodatastrategi på et strategisk og overordnet nivå gir privat sektor et bilde av offentlig sektors målbilde på geodataområdet. Strategien gir noen overordnede føringer og beskrivelser som privat sektor kan forholde seg til, spesielt på ledernivå.

Ivaretagelse av privat sektors behov: Det er et behov for tydelig rollefordeling mellom offentlig og privat sektor, samt forutsigbare rammebetingelser. Vår vurdering er at nasjonal geodatastrategi, og tilhørende handlingsplan, i mindre grad ivaretar disse behovene. Geodatastrategiens beskrivelse av rammebetingelser er ikke særlig detaljert, og tiltak i handlingsplanen har ikke en tydelig prioritering og tidshorisont. Da blir det utfordrende for privat sektor å tilpasse seg fremdriften til de offentlige tiltakene. Videre foreligger det en bekymring for at vedlikehold av geografisk infrastruktur ikke prioriteres tilstrekkelig av offentlig sektor. Dette medfører en usikkerhet for mangelfull kvalitet og tilgjengelighet i data som benyttes av det private i sin tjenesteyting.

Involvering i utarbeidelse og utførelse av tiltak: Det er vår vurdering at privat sektor i begrenset grad involveres i prosesser rundt utarbeidelse og utførelse av tiltak. Dette knyttes opp til en relativt begrenset omtale av privat sektors rolle i geodatastrategien og dens handlingsplan. Gitt dette, blir det opp til enkelte virksomheter å ta initiativ til involvering og samhandling. Med de øvrige utfordringene rundt forankring, prioritering og finansiering, kan det bli mer eller mindre tilfeldig eller personavhengig hvorvidt slike samarbeid jobbes konsekvent med.

6.4.3 Foreløpige effekter for kommunal sektor

Målbilde og felles retning: Vår vurdering er at nasjonal geodatastrategi i begrenset grad direkte gir kommunal sektor et målbilde og felles retning med øvrig offentlig sektor. På et operativt nivå, som i hovedsak er det kommunene forholder seg til, gir geodatastrategien lite føringer. Imidlertid ser vi at fylkesgeodataplaner, som i

flere tilfeller har en direkte kobling til tiltak i handlingsplanen, kan ha en samlende funksjon for kommunenes arbeid med geodata.

Ivaretagelse av kommunal sektors behov: Vår vurdering er at nasjonal geodatastrategi med tilhørende handlingsplan i begrenset grad ivaretar kommunal sektors behov, interesser og prioriteringer. Kommunale oppgaveløsning er i stor grad tverrsektoriell. En stor andel av tiltakene i handlingsplanen er sektorspesifikke, som i mindre grad treffer kommunesektoren direkte. Som en følge av dette er det utfordrende å involvere kommunal sektor i prosesser rundt utarbeidelse og utførelse av tiltak. Samordningsgruppen for geografisk informasjon har selv identifisert kommunene å være lite framtrepende som ansvarlig for tiltak, og dette stemmer med vårt inntrykk.

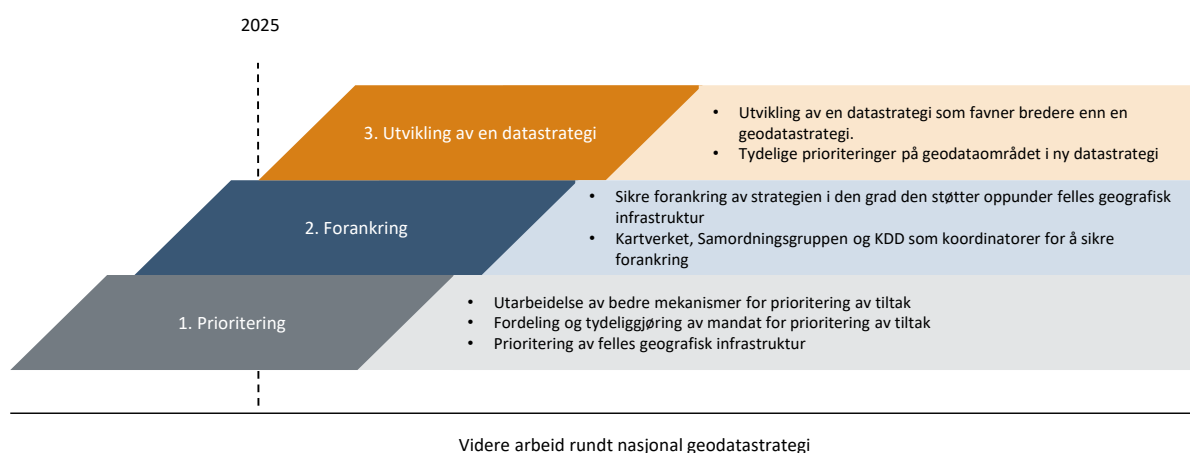
7 anbefalinger

Basert på observasjonene og vurderingene redegjort for i del 2 av rapporten og i kapittel 6, har vi utarbeidet anbefalinger for videre arbeid med geodatastrategien. Vi har strukturert våre anbefalinger rundt tre hovedelementer knyttet til nasjonal geodatastrategis strategiperiode:

1. Prioritering av tiltak frem til strategiperiodens slutt i 2025
2. Forankring av geodatastrategien
3. Utvikling av en datastrategi i neste strategiperiode

De tre elementene har hver sin hovedanbefaling, som er illustrert i figuren nedenfor:

Figur 7-1: Våre anbefalinger som følge av midtveisevaluering av nasjonal geodatastrategi

7.1 Anbefaling 1: Prioritering av tiltak

Manglende prioritering i strategien og i handlingsplanen er en utfordring. Vi anbefaler tre tiltak for prioritering av tiltakene i geodatastrategiens handlingsplan:

- **For å realisere geodatastrategien må handlingsplanen benyttes på en annen måte enn i dag. Handlingsplanen må inneholde en klar prioritering av tiltakene som gjennomføres. Det må være en kobling til målene i strategien for alle tiltakene, og aktørene må være omforent om å jobbe for de tiltakene som er prioritert**
- **Det må etableres mekanismer/kriterier for prioritering som er transparente og godt forankret hos tiltakseierne. Det må gis et tydelig mandat til et forum/organ som kan gjennomføre den faktiske prioriteringen basert på de kriteriene som er valgt.**
- **Tiltak som bygger opp under felles geografisk infrastruktur bør prioriteres i strategiperiodens siste del**

Vi anbefaler først og fremst å jobbe med å tydeliggjøre prioriteringen av tiltakene i handlingsplanen. En prioritering vil forandre tydeligere rolleforståelse og mandat hos utvalgte aktører. Videre foreslår vi at det offentlige prioriterer den geografiske infrastrukturen (det vil si fundamentet for tilgang til og anvendelse av geodata). Under går vi nærmere inn på de tre anbefalingene.

Prioritering av tiltakene i handlingsplanen

Det er behov for å prioritere tiltakene i handlingsplanen. Det finnes flere alternativer for hvordan dette kan gjøres, herunder:

- En mer eksplisitt prioritering av mål og delmål i selve strategien kan over tid føre til en indirekte føring på hvilke typer tiltak som skal prioriteres gjennomført. Ved en eventuell fornyelse av nasjonal geodatastrategi anbefaler vi å gjøre akkurat dette. I inneværende strategiperiode er det usikkert om denne effekten vil gi nok føringer til å ha en effekt på prioritering av eksisterende tiltak i handlingsplan.
- Tiltak i handlingsplanen kan grupperes inn i ulike kategorier som har en tydelig gruppevis prioritering, eksempelvis en kort liste med prioriterte tverrsektorielle tiltak, og en lengre liste som fungerer mer som en oversikt over eksisterende tiltak og planer som gjennomføres. Det er denne formen for prioritering vi anbefaler innenfor denne strategiperioden.
- Tiltak kan prioriteres gjennom eksplisitte og tydelige prioriteringer og rangeringer. Dette fordrer imidlertid en legitimitet hos den/de som gjennomfører denne prioriteringen. Den nøyaktige måten tiltak skal prioriteres på ligger utenfor denne rapporten å beskrive. Imidlertid vurderer vi det som viktig å tydeliggjøre hvilke tiltak som støtter opp under de mest kritiske utfordringene på geodataområdet, og mobilisere en felles innsats for dette. Hvor vi anbefaler at fokuset bør ligge, diskuterer vi nedenfor.

Fordeling og tydeliggjøring av mandat for prioritering av tiltak

Vi anbefaler at Samordningsgruppen for geografisk informasjon (eventuelt et tilsvarende organ) får et tydeligere mandat til å prioritere tiltak, uavhengig av hvilken type mekanisme eller kriterier som legges til grunn for prioritering. Samordningsgruppen fungerer som et tverrsektorielt organ som har en blanding av strategisk og offentlig forståelse som gjør dem i stand til å bidra med gode vurderinger. Det som er viktig er at gruppen har legitimitet hos de involverte aktørene, så prioriteringen som utarbeides følges opp.

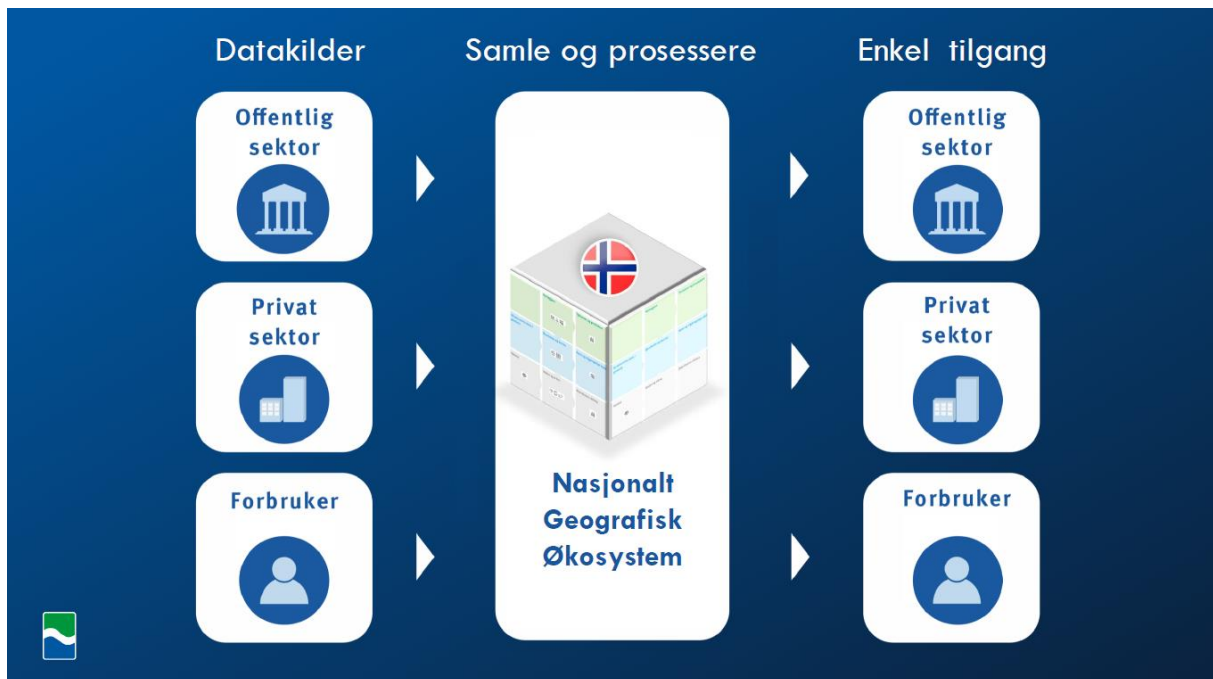
Våre anbefalte prioriteringer på kort og lengre sikt

Utvikling av nye tjenester kan altså ta fokus fra vedlikehold og videreutvikling av den geografiske infrastrukturen. Vår anbefaling på kort og mellomlang sikt er å bruke geodatastrategien for å rette fokus mot den geografiske infrastrukturen. Ansvaret for den geografiske infrastrukturen er en tydelig definert offentlig oppgave, og fokus på infrastruktur bidrar til tydeligere rollefordeling mellom offentlig og privat sektor.

På mellomlang (og muligens lang) sikt vil en velutviklet felles geografisk infrastruktur legge til rette for utvikling av et felles økosystem for geografisk informasjon. Dette kan forstås som en fellesløsning som ulike aktører kan bygge sine tjenester på. Vi ser at Kartverket allerede jobber med å videreutvikle dagens geografiske infrastruktur til å utgjøre morgendagens digitale geografiske økosystem.³⁹ Økosystemet skal tilrettelegge for at aktører kan bidra inn og trekke ut data gjennom en tydelig og brukervennlig arkitektur. Endring til større fokus på infrastruktur og økosystem innebærer en rolleendring for Kartverket. Kartverket har tradisjonelt konsentrert seg om å utarbeide og forvalte kartdata, mens det i fremtiden i større grad vil omhandle forvaltning av en delingsplattform som beriker seg selv og andre ved å motta og dele data videre. Konseptet er illustrert i Figur 7-2.

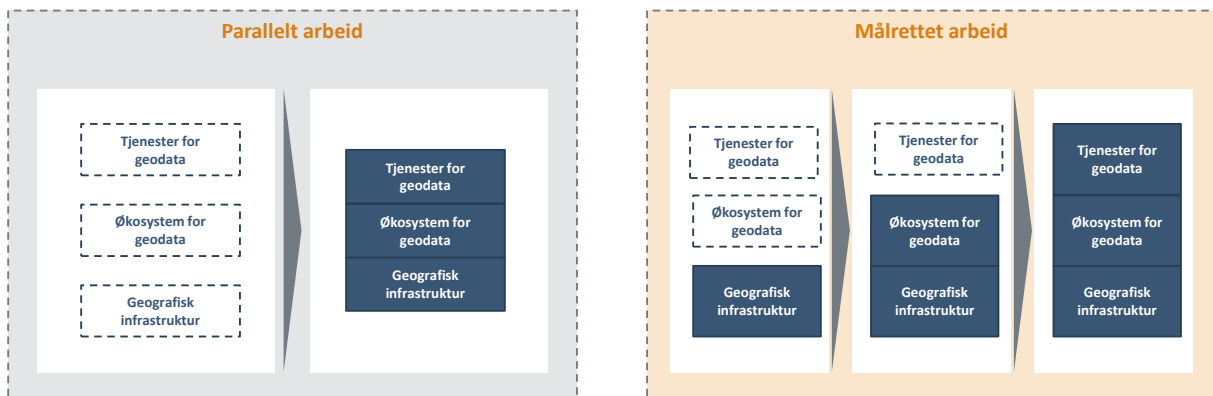
³⁹ Intervju med kartverkssjefen

Figur 7-2: Illustrasjon av Nasjonal Geografisk Økosystem. Kilde: Kartverket

Fokus og felles innsats mot den geografiske infrastrukturen vil være kritisk for å kunne realisere dette arbeidet. Basert på vurderinger gjort tidligere i dette delkapittelet, vurderer vi det som hensiktsmessig at forvaltningen fokuserer innsatsen mot infrastruktur, for så å bygge økosystem. Brukervennlige og gode tjenester kan så bygges på dette, og i større grad av privat sektor. Vi mener dette vil gi større verdi samlet sett, relativt til utvikling av tjenester og infrastruktur fra det offentlige parallelt. Videre vil det bidra til tydeligere rollefordeling mellom offentlig og privat sektor. Dette er illustrert i figuren nedenfor:

Figur 7-3: Illustrasjon: målrettet arbeid mot brukervennlige geodatatjenester. Kilde: Menon Economics

7.2 Anbefaling 2: Forankring av geodatastrategien i relevante virksomheter

Forankring er viktig for å få gjennomført relevante tiltak og for å få en helhetlig og strategisk tilnærming til geodatastrategien. Lav forankring i ledelsen til virksomhetene som skal realisere geodatastrategien skaper utfordringer for realisering av relevante tiltak og få til det strategiske og overordnede perspektivet. Vi anbefaler derfor følgende:

- **Det må jobbes systematisk med forankring inn mot ledelsen i virksomhetene, med særlig oppmerksomhet på tiltakseierne, for å sikre forankring av nasjonal geodatastrategi. Dette forankringsarbeidet må fokusere på og bygge opp under arbeidet med en felles geografisk infrastruktur og et felles geografisk økosystem. Kartverket, Samordningsgruppen og KDD må ta hovedansvaret for forankringsarbeidet.**

Vi anbefaler å jobbe videre med forankring av nasjonal geodatastrategi i den siste delen av strategiperioden. Forankringsarbeidet skal ikke omfatte den totale tiltakspakken og strategien, men fokusere på arbeidet med en felles geografisk infrastruktur og et felles økosystem for geografisk informasjon, jfr. Anbefaling 1. Forankring av et mer fokusert arbeid vil være enklere å kommunisere enn en overordnet strategi, og en bred tiltakspakke. Sentrale aktører i arbeidet med forankring av geodatastrategien er Kartverket og Samordningsgruppen mot øvrige etater, samt KDD mot øvrige departementer.

Det er viktig å forankre arbeidet med en felles geografisk infrastruktur også blant andre aktører som kommuner og private aktører, slik at deres behov kan tas med inn i arbeidet. Vi mener likevel at det viktigste er å først få på plass en god forankring hos tiltakseierne. Først når denne er tilfredsstillende bør fokuset vendes til andre aktører på geodataområdet.

Arbeidet med forankring er kontinuerlig, og strekker seg fra i dag og forbi strategiperioden. Forankringsarbeidet og fokuset på den geografiske infrastrukturen må derfor ikke opphøre ved strategiperiodens slutt, men fortsette for å sikre videre arbeid med selve infrastrukturen og økosystemet.

7.2.1 Håndtering av finansieringsutfordringer

Det er utfordrende å allokere ressurser til utvikling av tverrsektorielle fellesløsninger, som vi diskuterer i kapittel 6.3. Det første og viktigste steget for å håndtere disse utfordringene er tydelig prioritering av arbeidet med den geografiske infrastrukturen, samt forankring av dette hos ledelsen til tiltakseierne (som anbefaling 1 og 2 omhandler). Vår vurdering er at omprioritering av ressurser hos tiltakseierne vil ha stor påvirkning på arbeidet med vedlikehold og videreutvikling av den geografiske infrastrukturen. Dette fordrer at andre tiltak nedprioriteres. Vi kan imidlertid ikke gå ut ifra at dette alene er tilstrekkelig for å sikre vedlikehold og utvikling av den geografiske infrastrukturen. Det kan følgelig finnes behov for ytterligere finansiering etter reallokering av ressurser. Dersom arbeid med prioritering og forankring i siste del av strategiperioden ikke er tilstrekkelig, anbefaler vi å jobbe videre med å utrede nye finansieringsmekanismer for finansiering av fellesløsninger innenfor geodataområdet.

7.3 Anbefaling 3: Utvikling av en datastrategi i neste strategiperiode

Ledere i offentlige virksomheter har mange føringer og strategier de skal forholde seg til som omhandler bruk og forvaltning av data og digitalisering. Det er vår vurdering at det blir lettere å jobbe mot et felles mål i offentlig sektor hvis data sees i en større sammenheng. Vi anbefaler følgende:

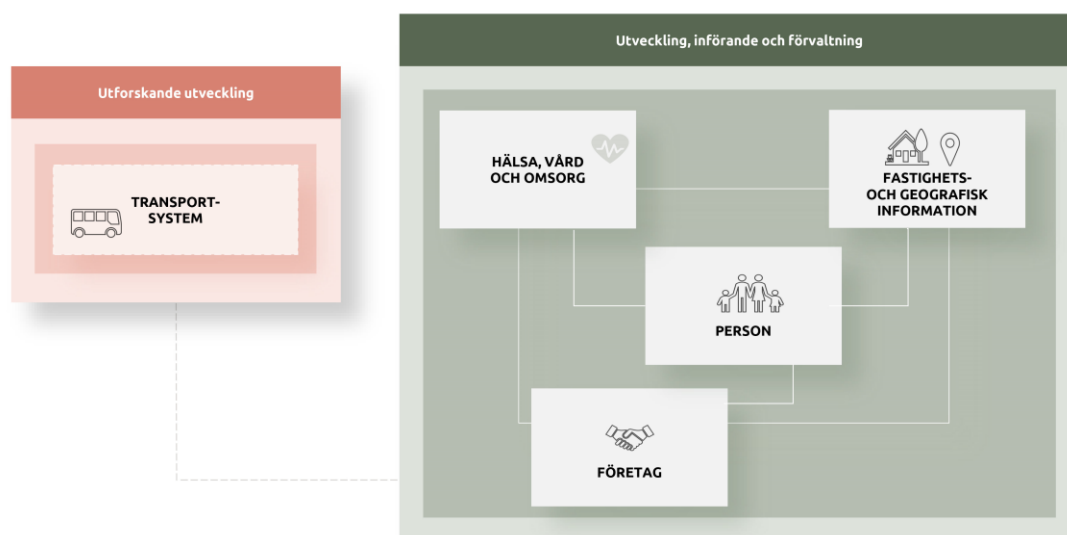
- **Utvikling av en datastrategi som favner bredere enn en geodatastrategi. En slik datastrategi kan sette geodata inn i en større kontekst**
- **Datastrategien bør inneholde en tydelig avgrenset del som setter klare prioriteringer innenfor geodataområdet**

I etterkant av strategiens periode anbefaler vi at det utarbeides en datastrategi som favner bredere enn dagens geodatastrategi. Dette begrunnes med at det kan skape økt grad av tverrsektorielt samarbeid og forankring, samt

mulighet for bedre og mer helhetlig oppfølging av KDD som eierdepartement. Det fokuserte arbeidet og forankringen jfr. Anbefaling 1 og 2 vil være relevant og vil kunne inngå som en del av en helhetlig datastrategi. Dette vil bidra til at flere aktører på tvers vil kunne se den geografiske infrastrukturen og økosystemet i en mer relevant kontekst.

I Danmark og Sverige ser vi at grunddatastrategier omtales. I Sveriges nasjonale rammeverk for grunddata («Nationellt ramverk för grunddata») omtales grunddatadomenene Helse og Omsorg, Privatpersoner, Virksomheter samt Eiendoms- og geografisk informasjon. Videre utforskes Transportsystem som et grunddatadomene til utvikling. Rammeverket ansvarliggjør ulike myndigheter for hvert enkelt grunddatadomene, hvor Lantmäteriet er ansvarlig for Eiendoms- og geografisk informasjon.⁴⁰ Sveriges grunddatadomener er illustrert i figuren nedenfor:

Figur 7-4: Grunddatadomener i svensk forvaltning, hvor eiendoms- og geografisk informasjon inngår som et grunddatadomene. Kilde: DIGG - Myndigheten för digital förvaltning

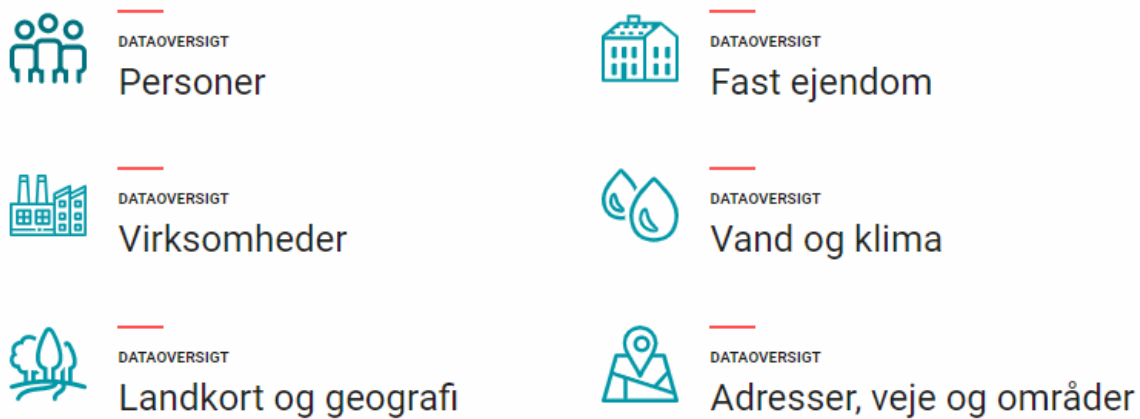

Tilsvarende gjennomførte den danske forvaltningen et grunddataprogram som en del av deres digitaliseringsstrategi, som gikk til drift i 2019. Programmet handlet om å løfte grunddata (Personer, Virksomheter, Landkart og geografi, Eiendom, Vann og klima, samt Adresser, veier og områder) og gjøre dem mer sammenhengende og tilgjengelige for øvrige aktører.⁴¹ Grunddataene forvaltes på en egen offentlig side (datafordeler.dk). Oversikt over Danmarks grunddataregistre er illustrert i figuren nedenfor:

⁴⁰ DIGG - Myndigheten för digital förvaltning. Nationella grunddata. Tilgjengelig [her](#).

⁴¹ Digitaliseringsstyrelsen. Grunddata. Tilgjengelig [her](#).

Figur 7-5: Grunndataregistre i dansk forvaltning, kart og geodata inngår som et grunndataregister. Kilde: Datafordeler.dk

Norge har ikke et helhetlig tverrsektorielt rammeverk for grunndata. Det vi ser fra den danske og svenske strategien illustrerer at Norges geodataforvaltning muligens opererer kunstig adskilt fra øvrig dataforvaltning. Det kan være delvis historisk betinget av at Norge tidligere har vært særskilt modne på geodata. Dette kan ha skapt en stivhengighet og spesialisering som ikke har hengt sammen med øvrig digitalisering. I både Danmark og Sverige trekkes geodata frem som en egen kategori i grunndatastrategiene. Videre har Danmark og Sverige sine respektive geografiske etater i henholdsvis Geodatastyrelsen og Lantmäteriet. Dette taler for at Kartverket vil ha en viktig rolle i et eventuelt tverrsektorielt samarbeid rundt grunndata som ansvarlig for geodata.

Vi ser at det foreligger flere bevegelser i retning av å heve geodata med til å en kontekst av øvrig grunn/kjernedata. Handlingsplanens tiltak 1 omhandler å identifisere kjernedata i infrastrukturen.⁴² Dette innebærer en vurdering av kobling til nasjonalt digitalt økosystem og øvrige dataordninger i samfunnet, og utgjør et vesentlig løft og kontekstualisering av geodata. Vi har også forstått at Skate jobber med flere relevante problemstillinger, herunder målsetningen om «Kun én gang», som innebærer at offentlig sektor skal innhente opplysninger én gang og gjenbruke disse fremfor å spørre brukerne på nytt. Dette fordrer god tilgang til kvalitetsdata og at samhandlende aktører har samme datagrunnlag.⁴³

⁴² Geonorge. Identifisere kjernedata i infrastrukturen. Tilgjengelig [her](#).

⁴³ Digdir. Skate-møte 23.03.2022. Referat tilgjengelig [her](#).

Vedlegg

Vedlegg 1: Midtveisevalueringens evalueringsspørsmål

Kunnskapsgrunnlaget skal baseres på ti evalueringsspørsmål, som er følgende:

1. Om sentrale utviklingstrekk og utfordringer som framgår av geodatastrategien fortsatt er relevante
2. Om strategiens fire hovedmål fortsatt er relevante
3. Om strategien ivaretar det langsiktige arbeidet i den geografiske infrastrukturen som ikke gir umiddelbare resultater, men som ligger til grunn for dagens og fremtidens geografiske infrastruktur
4. Om geodatastrategien og handlingsplanen støtter opp under de definerte samfunnsutfordringene i strategien
5. I hvilken grad tiltakene i handlingsplanen har bidratt til å løse sentrale utfordringer på geodataområdet
6. I hvilken grad samarbeidet i og på tvers av offentlig og privat sektor har fungert i arbeidet med tiltak i handlingsplanen
7. Nytteverdien strategien har hatt for aktører og miljøer som grenser til eller ligger utenfor geomatikkbransjen, herunder nye aktører som har etablert seg etter at strategien ble vedtatt
8. Om strategien har virket motiverende og retningsgivende overfor offentlig og privat sektor
9. Hvor godt strategien har vært forankret og fulgt opp på nasjonalt, regionalt og kommunalt nivå
10. Om rammebetingelsene for, og ressursene hos, tiltakseier samsvarer med ambisjonene i tiltak i handlingsplanen

Vedlegg 2: Aktør- og interessentbildet knyttet til geodatastrategien

Lag 2: Rådgivende interessenter

Nasjonalt geodataråd

Nasjonalt geodataråd skal styrke samarbeidet om den felles geografiske infrastrukturen, og være rådgivende om norsk geodatapolitikk og oppføring av nasjonale strategier relatert til infrastrukturen, slik som Nasjonal geodatastrategi og digitaliseringsstrategien.⁴⁴ Rådet ble opprettet i 2012, gjennom oppnevning av Kongen i statsråd, og består av 15 personer⁴⁵ med tilhørighet til blant annet kommuner, fylkeskommuner, direktoratet og ulike etater. Rådets sammensetting, ledelse og varigheten har vært varierende siden oppstart. Kartverket er sekretariat og har ansvar for saksforberedelser for rådet.⁴⁶

Geovekst

Geovekst er et samarbeid om etablering, ajourføring og bruk av de mest detaljerte kartdataene i Norge, og ble etablert allerede i 1992. Samarbeidet skal sørge for at geografisk informasjon samles inn én gang, etter felles standarder, ajourholdes et sted og brukes av mange. Gjennom samfinansiering skal dette gi mer kartdata for

⁴⁴ Kommunal- og distriktsdepartementet. (2021). Nasjonalt geodataråd: Råd og anbefalinger til Kommunal- og distriktsdepartementet. Tilgjengelig [her](#).

⁴⁵ Kommunal- og distriktsdepartementet. Nasjonalt geodataråd. Tilgjengelig [her](#).

⁴⁶ Geonorge. Nasjonalt geodataråd. Tilgjengelig [her](#).

pengene. Geovekst har et årlig samlet omfang på 130-160 millioner kroner, hvorav 80-110 millioner er kjøp av tjenester fra private kartleggingsfirmaer.

De sentrale partene i samarbeidet er Statens Vegvesen, Energibedriftene, kommuner, Statens Kartverk, Telenor, og landbruket. NVE er også en sentral part i forbindelse med høydedata, og Bane Nor er av sentral relevans i kommuner med jernbane. Partene møtes jevnlig i det tilhørende Geovekstforumet, hvor også NIBIO er deltakende med en representant på vegne av landbruket.⁴⁷ Kartverket er sekretariat for Geovekst, og koordinerer geodatasamarbeidet sentralt og på fylkesnivå.⁴⁸ Modellen for samarbeidet består av:

- Finansiering av kartlegging
- Prioritering av temaer og områder som skal kartlegges
- Standardiseringsarbeid
- Produktspesifikasjonsarbeid
- Anskaffelser (gjennom Kartverket)

Norge digitalt

Norge digitalt-samarbeidet er et samarbeid mellom kommuner, fylker og nasjonale etater/aktører som er leverandører og brukere av geografiske data og online-tjenester⁴⁹ – i alt over 600 virksomheter⁵⁰. Samarbeidet bygger på at partene leverer sine egne tematiske data inn i infrastrukturen, og at de bidrar til finansiering av enkelte basis geodata gjennom en årlig avgift. Den samlede innbetalingen utgjør om lag 40 millioner kroner, og avgiften fordeles til de aktuelle dataeierne for å sikre god forvaltning og oppdatering av basis geodata. En stor del av midlene går til betaling for Geovekst-data.

Regjeringen har det overordnede ansvaret for samarbeidet, og Norge digitalt tillegges føringer gjennom statsbudsjettet⁵¹. Kartverket har også her en rolle som koordinator, og omtales i den forbindelse som nasjonal geodatakoordinator. Dette innebærer blant annet at Kartverket utfører oppgaver rettet mot etablering av fellesløsninger, organisering av møteplasser, etablering og vedlikeholdsarbeid forbundet med avtaleverk, og veiledning av de deltakende partene i samarbeidet.⁵²

Samordningsgruppen for geografisk informasjon

Samordningsgruppen for geografisk informasjon består av en gruppe representanter som sammen utgjør det utøvende organet og beslutningsmyndighet for partene i Norge digitalt. Representantene skal stamme fra både statlige, fylkeskommunale og kommunale organer, og andre parter som er deltakende i samarbeidet for den geografiske infrastrukturen. Gruppen skal også bistå Kartverket i koordineringen av samarbeidet om infrastrukturen, og har ellers ansvaret for blant annet Handlingsplanen til nasjonal geodatastrategi.⁵³

Geomatikkbedriftene

Geomatikkbedriftene er en bransjeforening som arbeider med rammebetingelser for den private delen av geomatikkbransjen. Organisasjonen består av 27 medlemsbedrifter som til sammen har over 1000 ansatte.

⁴⁷ NIBIO. Geovekst. Tilgjengelig [her](#).

⁴⁸ Kartverket. (2022) Organisering av Geovekst-samarbeidet. Tilgjengelig [her](#).

⁴⁹ Geonorge. Norge digitalt. Tilgjengelig [her](#).

⁵⁰ Geonorge. Nasjonal geodatakoordinator. Tilgjengelig [her](#).

⁵¹ Geonorge. Norge digitalt. Tilgjengelig [her](#).

⁵² Geonorge. Nasjonal geodatakoordinator. Tilgjengelig [her](#).

⁵³ Geonorge. Samordningsgruppen for geografisk informasjon. Tilgjengelig [her](#).

Geomatikkbedriftene har landmåling og annen datafangst, databearbeiding, kartproduksjon og andre verdipøkende tjenester, og GIS-system- og tjenesteutvikling blant sine fokusområder. En del av organisasjonens arbeid omhandler å utvikle og spre kunnskap om næringen overfor myndighetene, og å fremme næringens innflytelse og bruk av relaterte produkter og tjenester.⁵⁴

Geoforum

GeoForum er en interesseorganisasjon for bedrifter, etater og individer som har interesse for geografisk informasjon. Organisasjonen består av omtrent 2100 medlemmer, og arbeider for å belyse bruk av geomatikk i samfunnet og for å fungere som en arena for medlemmene og andre interessenter innen geomatikk. Andre arbeidsområder innebærer informasjonsarbeid, arbeide for samarbeid, og fagpolitiske møter med myndigheter og andre aktører.⁵⁵

Lag 3: Utøvende aktører

Kommunene

Kommunene deltar i omtrent 20 tiltak fra handlingsplanen⁵⁶, og har en særskilt rolle med stort behov for geodata til ulike formål, slik som eksempelvis kommuneplanarbeid og reguleringsplaner. I Geovekstsamarbeidet er kommunene også den parten som bidrar tyngst, både når det gjelder samfinansiering og ved det kontinuerlige vedlikeholdet av dataene. Gjennom samarbeidet er kommunene part i Norge digitalt, og samtlige av kommunene, bortsett fra Oslo, Stavanger, Bergen og Trondheim, deltar i Geovekst.⁵⁷

Fylkeskommunene

Hvert fylke har etablert såkalte fylkesgeodatautvalg, som skal sikre forvaltning av fylkets infrastruktur for geografisk informasjon med blant annet grunnleggende geodata. Utvalget utarbeider og vedtar også en fylkesgeodataplan som inneholder tiltak for utvikling og bruk av geodata regionalt. Partene i fylket vedtar så hvilke tiltak som skal iverksettes, før utvalget samordner gjennomføringen av disse. Datagrunnlaget i prosjekter som har blitt gjennomført vil deretter inngå i kommunale avtaler for forvaltning, drift og vedlikehold av geodata. Flere av fylkesgeodatautvalgene har også underliggende utvalg for plan- og temadata.⁵⁸

Privat sektor

I tillegg til bedriftene som er en del av Geomatikkbedriftene og Geoforum, som har et mer eller mindre bevisst forhold til Nasjonal geostrategi gjennom sitt daglige virke, finnes det også andre private aktører som bruker geodata aktivt i sine virksomheter uten at de har et forhold til strategien. Eksempelvis tilgjengeliggjør Strava data om bruk av friområder og sykkel gjennom sin applikasjon og nettside for sporing av fysisk aktivitet. Operasjoner på den norske sokkelen innebærer også private aktørers bruk og produksjon av geografiske data knyttet til seismikk, dybde- og bunnforhold⁵⁹. Bruken av geodata er også sentral i virksomheter som driver med utleie av elsparkesykler, slik som eksempelvis Bolt, Tier og Voi. Til felles har slike private aktører at de påvirkes av

⁵⁴ Geomatikkbedriftene. Om oss. Tilgjengelig [her](#).

⁵⁵ GeoForum. Organisasjonen. Tilgjengelig [her](#).

⁵⁶ Samordningsgruppen for geografisk informasjon. (2022). Handlingsplan nasjonal geodatastrategi – Årsrapport 2021. Tilgjengelig [her](#).

⁵⁷ Geonorge. Organisering regionalt. Tilgjengelig [her](#).

⁵⁸ Geonorge. Organisering regionalt. Tilgjengelig [her](#).

⁵⁹ Agenda Kaupang. (2022). Gjenbruk av geodata – en samfunnsfaglig analyse. Tilgjengelig [her](#).

geodatastrategien gjennom sin virksomhet i Norge, men uten at de direkte forholder seg til selve strategien. De har heller ikke direkte innvirkning på forankringen eller oppfølging av strategien og dens tiltak.

Menon Economics analyserer økonomiske problemstillinger og gir råd til bedrifter, organisasjoner og myndigheter. Vi er et medarbeidereiet konsultentselskap som opererer i grenseflatene mellom økonomi, politikk og marked. Menon kombinerer samfunns- og bedriftsøkonomisk kompetanse innenfor fagfelt som samfunnsøkonomisk lønnsomhet, verdsetting, nærings- og konkurranseøkonomi, strategi, finans og organisasjonsdesign. Vi benytter forskningsbaserte metoder i våre analyser og jobber tett med ledende akademiske miljøer innenfor de fleste fagfelt. Alle offentlige rapporter fra Menon er tilgjengelige på vår hjemmeside www.menon.no.

+47 909 90 102 | post@menon.no | Sørkedalsveien 10 B, 0369 Oslo | menon.no